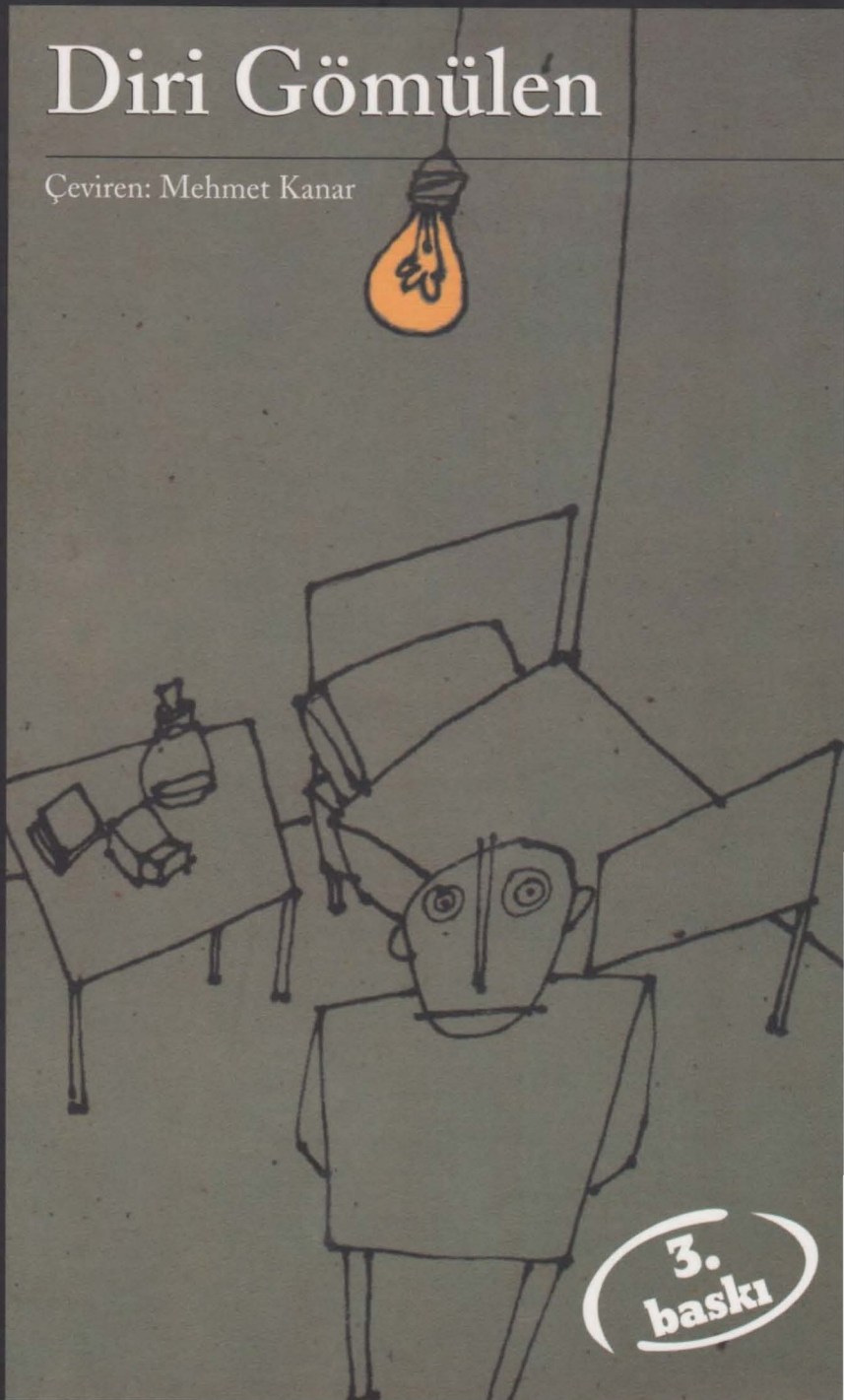
Sâdık Hidâyet

Diri Gömülen

ÖYKÜ

Çeviren: Mehmet Kanar

3. baskı

YKY

DİRİ GÖMÜLEN

Sâdık Hidâyet 17 Şubat 1903'te Tahran'da doğdu. Soylu bir ailenin çocuğuydu. Ortaöğrenimini Tahran'da tamamladıktan sonra mühendislik okumak için Belçika'ya gitti. Ancak edebiyata ilgi duyduğundan öğrenimini yarıda bırakarak Paris'e geçti. Orada Fransız dili ve edebiyatını yakından inceleme fırsatı bulan Hidâyet, ilk öykülerini Paris'te yazdı. Dört yıl sonra Tahran'a döndü. 1936'da Hindistan'a giderek Sâsânî Pehlevîsi ve Sanskritçe öğrendi. Budizmi inceledi ve Buda'nın bazı yazılarını Farsçaya çevirdi. İran'a döndükten sonra bir süre devlet memurluğu ve tercümanlık yaptıysa da bu görevlerinde uzun süre çalışamadı. 1950'de tekrar Paris'e giden ve zaman zaman bunalımlar geçiren Hidâyet, 9 Nisan 1951 günü, yine böyle bir bunalım sonrası, havagazıyla intihar etti. Sâdık Hidâyet, Seyyid Muhammed Ali Cemalzâde'den sonra, Bozorg Alevî ve Sâdık-ı Çûbek ile birlikte İran edebiyatında modern öykücülüğün kurucularındandır.

Başlıca Yapıtları:

Öykü: *Zinde be-gûr* (1930; *Diri Gömülen*, Çev. Mehmet Kanar, YKY, 1995), *Se katre lûn* (1932; *Üç Damla Kan*, Çev. M.K., YKY, 1999), *Sâyerûşen* (1933; *Alacakaranlık*, Çev. M.K., YKY, 2001), *Seg-i vilgerd* (1942; *Aylak Köpek*, Çev. M.K., YKY, 2000). **Roman:** *Sâye-i Moğul* (1931; Moğol Gölgesi), *Aleviye Hânum* (1933; Aleviye Hanım), *Bûf-i kûr* (1937; *Kör Baykuş*, Çev. Behçet Necatigil, Varlık Yayınları, 1977; YKY, 2001), *Haci Aga* (1945; *Hacı Aga*, Çev. M.K., YKY, 1998). **Oyun:** *Pervîn Duhter-i Sâsân* (1930; Sâsân Kızı Pervin), *Mâzyâr* (1933). **İnceleme-Araştırma:** *Fevâyid-i giyâhhâri* (1927; *Vejetaryenliğin Yararları*, Çev. M.K., YKY, 1997), *İsfehân nısf-i cihân* (1931; Isfahan: Yarım Cihan), *Terânehâ-yi Hayyâm* (1934; *Hayyam'ın Terâneleri*, Çev. M.K., YKY, 1999), *Folklor yâ ferheng-i tûde* (Folklor ya da Halk Kültürü).

Mehmet Kanar 1 Ocak 1954 tarihinde Konya'da doğdu. Yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap ve Fars Dilleri ve Edebiyatları bölümünde tamamladı. 1998'den beri aynı üniversitede Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı başkanlığı görevini yürütüyor.

Özellikle Sâdık Hidâyet'ten yaptığı çevirilerle tanınan Kanar, ayrıca Fars dili ve edebiyatı üzerine ders kitapları, sözlükler (örn. *Büyük Türkçe-Farsça Sözlük*, 1993) ve derlemeler (örn. *Modern İran ve Afgan Öyküleri Antolojisi*, YKY, 1995; *İran Masalları*, YKY, 1996) hazırlamış, inceleme ve çeviriler yayımlamıştır.

Sâdık Hidâyet'in
YKY'deki kitapları:

Diri Gömülen *(öykü, 1995)*
Vejetaryenliğin Yararları *(inceleme, 1997)*
Hacı Aga *(roman, 1998)*
Hayyam'ın Terâneleri *(inceleme, 1999)*
Aylak Köpek *(öykü, 2000)*
Kör Baykuş *(roman, 2001)*
Alacakaranlık *(öykü, 2001)*

Sâdık Hidâyet üzerine:

Kör Okur *(Oğuz Demiralp, YKY, 2001)*

SÂDIK HİDÂYET

Diri Gömülen

FARSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
MEHMET KANAR

ÖYKÜ

YKY
İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 433
Edebiyat - 81

Diri Gömülen / Sâdık Hidâyet
Özgün adı: Zinde be-gûr
Farsça aslından çeviren: Mehmet Kanar

Kitap editörü: Selahattin Özpalabıyıklar
Düzelti: Ayşegül Gürdal

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Şefik Matbaası
Marmara Sanayi Sitesi M Blok No: 291 İkitelli/İstanbul

1. Baskı: İstanbul, Şubat 1995
3. Baskı: İstanbul, Mart 2008
ISBN 978-975-363-316-5

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2008
Sertifika No: 1206-34-003513
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.yapikrediyayinlari.com
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr
http://www.yapikredi.com.tr

İÇİNDEKİLER

Diri Gömülen • 8
Hacı Murad • 24
Fransız Esir • 29
Kambur Davud • 32
Madeleine • 36
Ateşperest • 39
Abacı Hanım • 42
Ölü Yiyenler • 48
Hayat Suyu • 56

diri gömülen

Bir delinin notlarından

Soluğum kesiliyor, gözlerimden yaş akıyor, ağzım acı mı acı, başım dönüyor, yüreğim sıkışık, bedenim yorgun, ezik ve gevşek. Bilinçsizce yatağa düşmüşüm. Kollarım enjeksiyon iğnesinden delik deşik. Yatak ter ve ateş kokusu veriyor. Yatağın yanına konmuş küçük masa üzerindeki saate bakıyorum. Cumartesi, saat on. Ortasına elektrik ampulü asılmış odanın tavanına bakıyorum. Duvar kâğıdının üzerinde pembe ve açık pembe çiçek ve dal desenleri var. Arada bir de dala yanyana konmuş iki kuş. Biri gagasını açmış, sanki ötekiyle konuşuyor. Bu görüntü, beni yerimden ediyor. Bilmiyorum nedense, hangi yana dönecek olsam, gözümün önünde odadaki masanın üzeri şişe, fitil ve ilaç kutusuyla dolu. Yanık alkol kokusu, sevimsiz odanın kokusu, havaya dağılmış. Kalkıp pencereyi açmak istiyorum. Fakat aşırı bir tembellik beni yatağa çivilemiş. Sigara içmek istiyorum; canım çekmiyor. On dakika geçmedi, uzayan sakalımı traş ettim. Gelip yatağa düştüm. Baktığım aynada hayli süzülüp, zayıfladığımı gördüm. Güçbela yürüyordum. Oda karmakarışık, bense yalnızdım.

Beynimde bin türlü şaşılası düşünce dönüyor, dolaşıyor. Onların tümünü görüyorum. Ama yazmak için en küçük bir his, ya da gelip geçici en küçük bir hayal yok; yaşamımı baştanbaşa açıklamalıyım, o da mümkün değil. Bu düşünceler, bu duygular yaşamımın bir döneminin sonucu, görüp duyduğum, okuduğum, hissettiğim ya da zihnimde tarttığım fikirlerle dolu hayat tarzının bir neticesidir. Tüm bunlar benim vehimli ve anlamsız varlığımı oluşturmuş.

Yatağımda yuvarlanıyorum. Anılarımı birbirine karıştırıyor, bozuyorum. Perişan ve delicesine düşünceler beynime basınç yapıyor. Ensem ağrıyor, ok gibi bir ağrı giriyor, şakaklarım dağlanmış gibi yanıyor, kıvranıyorum. Yorganı üzerime çekiyorum; yorulduğumu düşünüyorum. Kafatasımı açıp, bütün bu gri yumuşak kıvrım kıvrım yığını çıkarıp uzağa atsaydım, bir köpeğin önüne atsaydım, ne iyi olurdu!

Hiç kimse anlayamaz. Hiç kimse anlamayacak. Her taraftan çıkmaza düşen kimseye "Al başını git ve geber" derler. Ancak, ölüm insanı istemediği zaman, ölüm de insana sırt çevirdiği zaman, gelmeyen ve gelmek istemeyen ölüm..!

Herkes ölümden korktuğu halde, ben yaşadığım için kendimden utanıyorum.

Ölümün insanı istemeyip, geri durması ne korkunçtur! Yalnız bir şey beni teselli ediyor. İki hafta önceydi. Gazetede okudum. Avusturya'da biri tam on üç kez çeşitli yollarla kendini asmaya teşebbüs etmiş, intiharın bütün basamaklarını geçmiş. Kendini ipe çekmiş, ip kopmuş. Kendisini nehre atmış, sudan çıkarmışlar vesaire. Nihayet son defa evi boş bulunca, mutfak bıçağıyla ne kadar damarı varsa kesmiş ve bu on üçüncü kez, ölmüş!

Bu bana teselli veriyor!

Hayır, hiç kimse intihar kararına varmaz. İntihar bazılarında birlikte bulunur. Onların yaradılışında mevcuttur ve onun elinden kaçamazlar. İşte bu alın yazısının hâkimiyet gücü vardır. İnsana hükmeder. Fakat aynı zamanda bu, benim. Kendi kaderimi kendim yarattım. Şimdi artık elinden kaçamam, kendimden kaçamam.

Kısacası ne yapılabilir? Yazgım benden daha güçlü.

Aklıma ne hevesler geliyor? Uyuduğum zaman canım neler çekiyordu? Küçük bir çocuktum. Bana masal söyleyen, ağzının suyunu akıtan Gelin Bacı burada baş ucumda oturmuştu. Aynı şekilde ben yorgun, bitkin, yatağa düşmüştüm. O ballandıra ballandıra bana masal söylüyordu ve yavaşça gözlerim kapanıyordu. Düşünüyorum da çocukluk devirlerimden bir kısmını çok iyi hatırladığımı görüyorum. Sanki dünmüş gibi çocukluğumdan pek farklı olmadığımı görüyorum. Şimdi ise tüm karanlık, alçak ve beyhude hayatımı görüyorum. Acaba o zamanlar mutlu muydum? Hayır, ne büyük bir yanılgı! Herkes çocuğun mutlu olduğunu zanneder. Hayır, çok iyi hatırımdadır. O zamanlar çok daha hassastım; hem taklitçi, hem kurnazdım. Görünüşte gülüyor ya da oynuyordumsa da, içten en küçük bir dil yarası, bir iğneli söz, ya da en küçük se-

vimsiz ve saçma bir olay, saatler boyunca düşüncelerimi işgal ediyordu ve ben kendi kendimi yiyip bitiriyordum. Aslında bu doğanın ölü yıkayıcısı, beni alsın götürsün. Cennet ve cehennem kişilerin içindedir diyenler haklıdır. Kimileri dünyaya mutlu olarak gelir, kimileri de mutsuz. Elimde tuttuğum, yatakta not aldığım yarım kırmızı kaleme bakıyorum. Aynı kalemle randevu yerini yazdığım notu, yeni tanıştığım kıza verdim. İki üç kere birlikte sinemaya gittik. Son gittiğimiz film, bir şarkıcının filmiydi. Bir sahnede Chicago'lu ünlü şarkıcı "Where is my Silvia?" şarkısını okuyordu. O kadar hoşuma gitmişti ki, gözlerimi kapayıp kulak verdim. Onun güçlü ve çekici sesi hâlâ kulaklarımdadır. Sinema salonu çınlıyordu. Onun hiçbir zaman ölmemesi gerektiği aklıma geliyordu. Bu sesin bir gün susacağına inanamıyordum. Onun yanık sesinden hüzünlenmiştim. Aynı zamanda hoşlanıyordum da. Alçak ve yüksek tonda çalıyorlardı. Keman telinden çıkan ses, kemanın yayını damarlarımda gezdirip de bütün dokumu müziğe karıştırmış gibi sarsıyordu. Sanki beni hayal gezintilerine götürüyordu. Karanlıkta elimi o kızın memelerine sürüyordum. Gözleri mahmurlaşıyordu. Ben de tuhaf bir hale bürünüyordum. Anlatılamayan, hüzünlü ama lezzetli bir durumu anımsıyordum. Onun terütaze dudaklarını öpüyordum. Yanakları gül gibi pespembeydi. Birbirimizi sıkıyorduk. Filmin konusunu anlamadım. Onun elleriyle oynuyordum. O da kendisini bana yapıştırmıştı. Sanki şimdi düş görmüş gibiyim. Birbirimizden ayrıldığımız günden bu yana dokuz gün geçti. O günün ertesi günü, gidip onu buraya, odama getirecektim. Evi Montparnasse mezarlığının yakınındaydı. O gün onu getirmek üzere gittim. Orada sokak köşesinde metrodan indim. Soğuk bir rüzgâr esiyordu. Hava bulutlu ve tutkundu. Bilmiyorum, n'oldu da pişman oldum. Çirkin olduğu gibi, ondan hoşlanmıyordum da. Ama bir kuvvet beni alıkoyuyordu. Hayır, artık onu görmek istemedim. Tüm gönül bağlarımı hayattan koparmak istiyordum. Bilinçsizce mezarlığa gittim. Bekçisi, çizgili bir paltoya bürünmüştü. Orada görkemli bir sessizlik hüküm sürüyordu. Yavaş yavaş yürüyordum. Mezar taşlarına, üzerlerine konmuş haçlara, vazoların yapma çiçeklerine, mezarların kenar ve üzerlerinde bulunan bitkilere hayretle bakıyordum. Ölülerden bir kısmının isimlerini okuyordum. Niçin onların yerinde değilim diye tasalanıyordum. Kendi kendime düşünüyordum. Bunlar ne kadar mutluymuşlar!.. Bedenleri toprağın altında çürüyüp ayrışmış olan ölüleri kıskanıyordum. Hiç bu denli bir kıskançlık hissi uyanmamıştı bende. Ölü-

mün kolayca herkese verilmeyen bir mutluluk, bir nimet olduğunu düşünüyordum. Kesin olarak bilmiyorum, ne kadar geçti. Şaşkın şaşkın bakınıyordum. Kızcağız tümüyle hatırımdan çıkmıştı. Havanın soğuğunu hissetmiyordum bile. Sanki ölüler dirilerden daha yakın gibiydiler bana. Onların dilini daha iyi anlıyordum. Geri döndüm, hayır, o kızcağızı artık görmek istemiyordum. Her şeyden ve her işten uzaklaşmak istiyordum. Ümidimi yitirip ölmekti istediğim. Ne saçma sapan düşünceler çıkıyor karşıma! Belki de saçmalıyorum.

Birkaç gündür iskambil kâğıdıyla fal bakıyordum. Bilmiyorum, nasıl oldu da hurafelere inanmaya başladım. Cidden fal tutuyordum. Yani başka bir işim yoktu. Başka bir iş yapamıyordum. Geleceğimle kumar oynamak istiyordum. Falıma bakmaya niyetlendim. İyi de çıktı. Bir gün saat tuttum. Gördüm ki, tam üç buçuk saat aralıksız iskambil falına bakmışım. Önce kâğıdı kesiyor, sonra masanın üzerine bir kartı yüzünden, beş kartı da tersinden sıralıyordum. O zaman sırtı çevrilmiş olan ikinci kartın üzerine yüz tarafından bir kart ve onun ardından dört kapalı kart koyuyordum. Böylece altıncı kartın yüzü açık olana kadar devam ediyordum. Daha sonra bir siyah, bir kırmızı gelecek şekilde kartları ardı ardına sıralıyordum. Böylece papaz, kız, vale, onlu, dokuzlu olacak şekilde işlem devam ediyordu. Açılan her sayının altındaki kartı açıyordum. Eğer beşli veya daha az sayı kalsaydı, sonuç iyi idi. Bundan sonra elimdeki kartları üçer üçer yere koyuyordum. Uygun bir kart gelirse sayıları üzerine sıralıyordum. Fakat bunun altı sayıdan fazla olmaması gerekiyor. Asları ise, ayrı olarak sayıların üzerine koyuyordum. Öyle ki, fal iyi çıktığı zaman bütün küçük sayılı kâğıtlar, düzenli olarak kendi renginden birlilerin üzerine geliyordu. Bu falı çocukken öğrenmiştim ve onunla vakit geçiriyordum.

Yedi sekiz gün önce kahvede oturmuştum. İki kişi karşımda tavla oynuyorlardı. Onlardan biri, kırmızı suratlı, kel, sigarasını bıyık altında tutup ahmakça kulak veren, ötekine "Benim kumarda kazandığım yoktur. On partiden dokuzunu kaybederim" dedi. Onlara hayretle ve donuk gözlerle bakıyordum. Ne söylemek istiyordum? Bilmiyorum. Biraz sonra sokağa çıktım. Bilinçsizce yürüyordum. Birkaç kez gözlerimi kapayıp kendimi bir otomobilin önüne atmayı, üzerimden tekerleklerin geçmesini düşündüm. Ama ölmek güçtü. Sonra nerede rahata kavuşacaktım? Belki yine yaşardım. Beni deli eden işte bu düşüncedir. Sonra da her zamanki gibi kavşaklardan ve kalabalık yerlerden geçiyordum. Gidip gelmekte olan bu

kalabalık arasında, at arabalarının nal sesleri, arabalar, otomobil klaksonu, gürültü patırtı arasında yapayalnızdım. Birkaç milyon insan arasında sanki kırık bir kayığa binmiş ve denizde kaybolmuş gibiydim. Beni rezil ederek toplumdan kovduklarını hissediyordum. Kendimce kanıtlar buluyordum. Tekdüze adım atarak yürüyordum. Tablo konmuş mağazaların vitrinleri önünde duruyor, bir süre hayretle gözümü bir noktaya dikerek bakıyordum. Niçin ressam olmadığıma üzülüyordum. Sevip hoşlandığım tek işti bu. Yalnız ressamlıkta kendime küçük bir teselli bulacağımı görüyordum. Önümden bir posta memuru geçiyor ve gözlüğünün camı arkasından bir kâğıdın üstündeki yazıya bakıyordu. Ne düşünceler geldi aklıma? Bilmiyorum, belki İranlı postacıyı, belki de evimizin posta memurunu hatırladım.

Dün geceydi. Gözlerimi sımsıkı kapattığım halde uykum tutmuyor, kesik kopuk düşünceler, heyecanlı perdeler halinde gözümde canlanıyordu. Rüya değildi. Çünkü henüz uykum tutmamıştı. Kâbustu. Ne uyuyordum, ne de uyanıktım, ama onları görüyordum. Bedenim gevşeyip ezilmiş, ağırlık çökmüştü. Başım ağrıyordu. Bu korkunç kâbuslar gözümün önünden geçiyor, vücudumdan ter boşanıyordu. İşte görüyordum. Bir demet kâğıt havada dağılıyor, yaprak yaprak aşağı dökülüyordu. Yüzleri açık seçik olmayan bir grup asker geçiyordu. Karanlık ve iç tırmalayan gece, korkunç ve öfkeli heykellerle dolmuştu. Gözlerimi kapayıp da kendimi ölüme teslim etmek istediğim vakit, bu şaşılası görüntüler ortaya çıkıveriyordu. Ateşler saçan bir daire kendi etrafında dönüyor, bir ceset nehrin sularında yüzüyor, gözler her taraftan bana bakıyordu. Şimdi iyi anımsıyorum. Deli ve öfkeli şekiller bana hücuma geçmişlerdi. İhtiyar bir adam kana bulanmış yüzüyle bir direğe bağlanmıştı. Bana bakıyor, gülüyordu ve dişleri yalım yalım parlıyordu. Bir yarasa soğuk kanatlarını yüzüme çarpıyordu. İncecik bir ip üzerinde yürüyordum. Onların altında girdap vardı. Kayıyordum. Bağıracak olduğum an bir el omzuma konuyor, buz tutmuş bir el boğazımı sıkıyordu. Kalbim duracak zannediyordum. İniltiler, uğursuz iniltiler gecelerin ta karanlıklarından geliyordu. Gölgelenmiş yüzler kendiliklerinden belirip kayboluyorlardı. Onun önünde ne yapabilirdim? Aynı zamanda hem çok yakında, hem de çok uzaktaydılar. Onları rüyamda görmüyordum. Çünkü henüz uykum gelmemişti...

Bilmiyorum, herkesi büyülemişim, kendim de büyülenmişim. Ancak, bir düşüncem var ki beni deli ediyor. Gülümsememin önü-

ne geçemiyorum. Bazen gülüş gırtlağımda düğümleniyor. Eninde sonunda hiç kimse benim rahatsızlığımın ne olduğunu anlamadı. Herkes aldandı! Bir haftadır kendimi keyifsizliğe kaptırdım, ya da garip bir hastalığa yakalandım. İster istemez sigarayı alıp yaktım. Niçin sigara içiyorum? Arasında sigara olan sol elimin iki parmağını dudağıma götürüyorum. Dumanını havaya üflüyorum. Bu da bir hastalık işte.

Hâlâ o düşüncelerde olduğumdan vücudum tir tir titriyor. Tam bir haftadır. Şaka değil. Kendime bin bir türlü işkence ediyordum. Hastalanmak istiyordum. Birkaç gündür hava soğumuştu. Önce çeşmeye gidip, soğuk suyu üzerime açtım; banyonun penceresini açık bıraktım. Şimdi hatırlıyorum. Titriyorum, soluğum kesiliyor. Sırtım ve göğsüm ağrı içinde. Kendi kendime işimin artık bitik olduğunu söylüyorum. Yarın ağrılarım şiddetlenecek ve yatağa düşeceğim. Bunu daha da ileriye götürüp, defterimi düreceğim. Ertesi sabah uyandığımda kendimde en küçük bir soğuk algınlığı bile hissetmedim. Yine üstümdeki eşyaları azalttım. Hava kararır kararmaz kapıyı açıp bağladım. Lambayı söndürdüm. Odanın penceresini açtım, soğuk cereyana oturdum. Soğuk rüzgâr esiyordu. Zangır zangır titriyordum. Birbirine vuran dişlerimin sesini duyuyordum. Dışarı bakıyordum. Yoldan gelip geçen insanlar, onların koyu gölgeleri, geçen otomobiller, binanın altıncı katından bakıldığında küçücük oluvermişlerdi. Çıplak tenimi soğuğa teslim etmiş, kendi kendime dolanıyordum. İşte bu sırada delirdiğim düşüncesi aklıma geldi. Kendime, bu yaşama gülüyordum. Biliyordum ki dünyanın bu büyük tiyatrosunda, herkes, ölüm gelip çatana dek bir tür oyun oynar. Ben de bu oyunu önüme almış, oynuyordum. Çünkü en kısa zamanda beni bu meydandan söküp atacağını zannediyordum. Dudaklarım kurumuş, soğuk vücudumu ısırıyordu. Yine de faydası olmadı. Kendimi ısıttım. Ter döküyordum. Ansızın soyunuveriyordum. Akşamdan sabaha kadar yatağa düştüm, titriyordum, hiç uykum yoktu. Biraz soğuk aldım, o kadar. Fakat biraz kestirince, hastalığım tümüyle ortadan kalkıyordu. Bunun da fayda etmediğini gördüm. Üç gündür hiçbir şey yemiyordum. Geceleri sürekli soyunup çırılçıplak oluyor, pencerenin önüne oturarak kendimi yoruyordum. Bir gece sabaha kadar boş mideyle Paris sokaklarında koştum. Yoruldum. Dar bir sokaktaki soğuk ve nemli basamağa oturdum. Geceyarısını geçmişti. Önümden sallana sallana yürüyen sarhoş bir işçi geçti. Gaz lambasının belirli belirsiz aydınlığı önünden birbirleriyle konuşup geçen kar

koca iki kişiyi gördüm. Sonra kalkıp yola koyuldum. Caddelerdeki kanepelerde evsiz barksız zavallılar uyumuşlardı.

Sonunda bitkinlikten yorgan döşek hastalandım. Ne var ki tam manasıyla hasta değildim. Arada sırada dostlarım beni görmeye geliyorlardı. Onların önünde kendimi zorlayarak titriyordum. Kendime öyle hasta görüntüsü veriyordum ki, hepsi benim halime üzülüyor ve ertesi gün öleceğimi zannediyorlardı. Yüreğim sıkışıyor, diyor, odamdan çıktıkları vakit arkalarından gülüyordum. Kendi kendime "Belki dünyada yapabileceğim tek iş, tiyatro oyuncusu olmaktı" diyordum.

Beni görmeye gelen dostlarımın önünde oynadığım hasta rolünü, doktorların önünde nasıl oynadım?! Herkes, gerçekten hasta olduğuma inanmıştı. Ne sordularsa "Yüreğim sıkışıyor" diyordum. Çünkü yalnız kalp çarpıntısı ani ölüme yorulabilirdi. Yoksa cüzi bir göğüs ağrısı insanı birdenbire öldürmezdi.

Bu bir mucizeydi! Düşündüğüm vakit bir tuhaf oluyorum. Yedi gündür kendime işkence ediyordum. Eğer arkadaşların ısrarıyla ev sahibinden bir çay isteyip içseydim, kendime gelivererecektim. Korkunçtu! Hastalık tümüyle ortadan kalkardı! Çayın yanına konmuş ekmeği ne kadar yemek isterdim, ama yemiyordum. Kendi kendime "Artık yataklık hasta oldum, bundan böyle yerimden kıpırdayamayacağım" diyordum. Gidip, içini toz esrarla doldurduğum kutuları getiriyordum. Hastalık beni adamakıllı yıkıp, yerimden kımıldayamaz olduğum zaman çıkarıp içmek için yatağımın yanındaki küçük masanın çekmecesine koyuyordum. Ne yazık ki hastalık gelmiyor ve gelmek istemiyordu! Bir defasında dostlarımdan birinin yanında bir parça ekmeği çayla yemek zorunda kaldığım zaman, tümüyle iyileştiğimi zannettim. Kendimden korktum. Çıkmaz canımdan korktum. Korkunçtu! İnanılacak gibi değil! Bunları yazarken duygularım, aklım başım yerinde. Saçmalamıyorum. İyice hatırımda.

Bende peydahlanan bu kuvvet nasıl bir kuvvetti? Baktım ki bunların hiçbiri fayda etmiyor, artık ciddi olarak hastalanmam gerekti. Evet, öldürücü zehir, orada çantamda. Birden öldürüveren zehir. Hatırlıyorum. O yağmurlu gün bin türlü yalan, hile ve zahmetle fotoğraf malzemesi adı altında satın aldım. Sahte isim ve adres vermiştim. Siyanür dö potasyum! Bir tıp kitabında okumuştum ve özelliklerini biliyordum. Şiddetli sarsılma, depresyon, nefes darlığı, can çekişme. Karın aç olursa yirmi gramı ansızın ya da iki dakikada insanı öldürmeye yeter. Havadan bozulmaması için onu

çikolata kâğıtlarına sarıp, üstünü balmumuyla kaplamış ve kapaklı bir şişeye koymuştum. Tümü yüz gramdı ve onu kıymetli bir mücevher gibi yanımda taşıyordum. Ama iyi bir tesadüf eseri ondan daha güzel bir şey ele geçirdim. Kaçak esrar! Hem de Paris'te! Uzun zamandır aradığım esrarı, rastlantı eseri elde ettim. Esrarla yavaş yavaş ölmenin daha zevkli ve birinci zehirden daha iyi olduğunu okumuştum. Şimdi kendimi ciddi olarak hasta ettikten sonra esrar içmek istiyordum.

Siyanür dö potasyumu açtım. Yumurta şeklindeki topağın kenarından iki gram kadar kazıdım. Boş bir kaba koydum. Kenarından biraz alıp içtim. Yarım saat geçti. Hiçbir şey hissetmedim. Esrara bulanmış kutunun üzeri tuzlucaydı. Tekrar aldım. Bu kez beş gram kadar kazıdım. Kutuyu bıraktım. Yatağa gidip uzandım. Bir daha uyanmamacasına uyudum.

Bu düşünce her akıllı adamı zıvanadan çıkartır. Hiçbir şey hissetmediğim gibi, o öldürücü zehir bana hiç de tesir etmedi! Hâlâ yaşıyorum ve zindeyim de! Zehir de orada çantamda duruyor. Yatakta nefesim kesiliyor. Ama bu, o ilacın etkisinden değil. Ben masallarda geçen demir vücutlu biri olmuşum! İnanılacak gibi değil! Ölmem gerekir, ama boşuna! Hayatım bunu kabul etmiyor. Boşuna! En kısa zamanda işimi bitirip gitmeliyim.

Bu defa şaka değil, ne düşünüyorsam hiçbir şey beni hayata bağlamıyor; hiçbir şey ve hiçbir kimse...

Hatırlıyorum, iki gün önceydi. Deli gibi odamda volta atıyor, bir o yana bir bu yana gidiyordum. Duvara asılmış giysiler, yüz yıkama kabı, dolaptaki ayna, duvardaki resim, yatak, odanın ortasındaki masa, üzerine düşmüş kitaplar, sandalyeler, dolabın altına bırakılmış ayakkabı, odanın köşesindeki valizler bir bir gözümün önünden geçiyordu. Ama ben onları görmüyordum, ya da dikkat etmiyordum. Neyi düşünüyordum? Bilmiyorum. Bilinçsizce adımlıyordum odayı. Ansızın kendime geldim. Böylesine vahşice yürümeyi bir yerde görmüştüm ve düşüncemi kendisine çekmişti. Bilmiyorum, nerde anımsadım. Berlin hayvanat bahçesinde yırtıcı hayvanları gördüm. Kafeslerinde uyanık duran bu hayvanlar aynen böyle yürüyorlardı, tıpkı böyle. O zaman ben de bu hayvanlar gibi olmuştum. Belki onlar gibi de düşünüyordum. Onlar gibi olduğumu hissediyordum. Böylesine bilinçsizce yürümek, kendi etrafımda dönmem.. Duvara gelince doğal olarak engel olduğunu hissediyor ve geri dönüyordum. O hayvanlar da aynı bu işi yapıyorlar...

Ne yazacağımı bilmiyorum. Saatin tiktakları ta kulağımın dibinde. Alıp pencereden dışarı fırlatmak istiyorum. Bu korkunç ses, zamanın akışını beynime çekiçle vuruyor!

Bir haftadır kendimi ölüme hazırlıyordum. Ne kadar yazı ve kâğıdım varsa, tümünü yok ettim. Kirli eşyalarımı, benden sonra kontrol edip de kirli bir şey bulmamaları için uzağa attım. Beni yataktan çektikleri ve muayene için doktor geldiği vakit şık olayım diye yeni satın aldığım elbiseyi giydim. Kolonya şişesini aldım, güzel kokması için yatağa serptim. Fakat yaptığım işlerden hiçbiri sonucuna varmadığından bu defa da tatmin olmuş değildim. Çıkmaz canımdan korkuyordum. Bu imtiyaz ve üstünlüğü kolay kolay kimseye vermezler. Hiç kimsenin böylesine ucuza ölmeyeceğini biliyordum.

Yakınlarımın, akrabalarımın resimlerini çıkarıp, bir bir baktım. Her biri kendi gözlemlerime uygun olarak gözümün önünde canlandılar. Onları hem seviyor, hem sevmiyordum. Hem görmek istiyor, hem de istemiyordum. Hayır, hayır, onların hatıraları devamlı gözümün önündeydi. Fotoğrafları yırtıp paramparça ettim. Gönülden bağlılığım yoktu. Kendi kendime karar yürüttüm. Gördüm ki şefkatli bir insan değilmişim. Ben, katı, haşin ve nefret etmiş bir insan olarak yaratılmışım. Belki böyle değildim de, bir dereceye kadar yaşam ve zaman beni böyle yaptı. Ölümden de hiç korkmuyordum. Aksine beni ölüm mıknatısına çeken bir delilik bende belirmişti. Bu da yeni değil. Bir hikâye aklıma geldi. Beş altı yıl öncesine ait. Tahran'da bir gün sabah erkenden attardan esrar satın almak için Şahâbât Caddesi'ne gittim. Üç tümenlik(*) banknotu önüne bırakarak "İki kıranlık(**) esrar" dedim. O, kınalı sakalı ve başındaki takkesiyle salavat gönderiyordu. Gözucuyla bana baktı. Sanki kıyafetlerinden insanı tanıyordu, ya da düşüncemi okumuştu ki "bozuk param yok" dedi. İki kıran çıkarıp verdim. "Hayır satmıyorum" dedi. Sebebini sordum. "Siz genç ve cahilsiniz. Allah göstermesin, esrarı içiyorsunuz, ama çarpabilir" diye cevap verdi. Ben de üstelemedim.

Hiç kimse intihara karar vermez. İntihar bazılarına mahsustur. Onların yaradılışında vardır. Herkesin yazgısı alnına yazılmıştır. İntihar da bazı kimselerle birlikte doğmuştur. Ben, yaşamı sürekli alaya aldım. Dünya, tüm insanlar, gözümde bir oyuncak, bir rezillik, boş ve anlamsız bir şeydir. Uyumak, bir daha uyanmamak istiyorum, rüya görmek de istemiyorum. Oysa bütün insanlarca inti-

(*) Tümen: İran'da 10 riyal değerinde bir para birimi (Ç.N.)
(**) Kıran: İran'da küçük bir para birimi (Ç.N.)

har, çok acayip ve tuhaf bir şey olduğu için kendimi adamakıllı hasta etmek, ölecek hale gelip bitkinleşmek istiyordum. Herkes esrar içtiğimi duyduktan sonra "Hastalanıp öldü" desinler istiyordum.

Yatağımda not alıyorum. Saat üç. İki kişi beni görmeye geldi. Daha yeni gittiler ve yalnız kaldım. Başım dönüyor. Vücudum rahat ve dinlenmiş durumda. Midemde bir bardak sütlü çay var. Bedenim gevşek, zayıf ve rahatsız edici bir sıcaklığı var. Plakta güzel bir müzik parçası dinlemiştim. Aklıma geldi. Onu ıslık çalarak söylemek istiyorum, yapamıyorum. Keşke o plağı iki kere dinleseydim. Şimdi yaşamaktan ne hoşlanıyorum, ne de hoşlanmıyorum. Bilinçsiz ve isteksizce yaşıyorum. Olağanüstü bir güç beni korumuş. Yaşam zindanında çelikten zincirlere bağlanmışım. Eğer ölmüş olsaydım, beni götürürlerdi. Paris Camii'nde Arapların eline düşer, tekrar tekrar ölürdüm. Onların kılıklarından bizarım. Ne olursa olsun benim için farketmiyordu. Öldükten sonra beni tuvalete de atmış olsaydılar, benim için birdi. Rahatlamıştım. Yalnız evimizdekiler ağlayıp inliyorlardı. Fotoğrafımı getiriyorlardı. Benim için dilleri tutuluyordu.

Böyle pislikler yaygındır. Tüm bunlar bana ahmakça ve boş geliyor. Kuşkusuz birkaç kişi benden övgüyle bahsediyor, birkaç kişi de yalanlıyordu. Ama biraz sonra unutuluyordum. Ben kesinlikle bencil biriyim.

Ne kadar düşünüyorsam, bu hayatı sürdürmek boşuna! Ben toplumun bir mikrobu olmuşum, zarar veren bir varlık. Başkalarının sırtına yük. Bazen deliliğim başlıyor. Uzağa, çok uzağa, kendimi unutacağım bir yere gitmek, unutulmak, kaybolmak, yok olmak istiyorum. Kendimden kaçıp, çok uzaklara, mesela Sibirya'ya gitmek, ahşap evlerde, çam ağaçlarının altında, gri gök ve karın, lapa lapa yağan karın altında, gidip kendi hayatıma yeniden başlamak istiyorum. Ya da mesela Hindistan'a gitmek, parlak güneşin altında, göğe başlarını uzatmış ormanların altında, acayip insanlar arasında, kimsenin beni tanımadığı, kimsenin dilimi bilmediği, her şeyi kendimde hissedeceğim bir yere gitmek istiyorum. Ne var ki bu iş için yaratılmadığımı görüyorum. Hayır, ben tembelin biriyim. Yanlışlıkla dünyaya gelmişim. Bütün planlarıma göz yumdum. Aşktan, şevkten, her şeyden kenara çekildim. Artık ölüler sınıfından sayılıyorum.

Kimi zaman kendi kendime büyük planlar yapıyor, kendimi her işe ve her şeye layık görüyorum. Kendi kendime "Evet, yalnız

canından usanıp her şeye başını çeviren kimseler büyük işler yapabilirler" diyorum. Sonra kendime soruyorum: "Neye yarar? Ne faydası var? Delilik, hepsi de deliliktir! Hayır, vur, öldür kendini, bırak leşin ortada kalsın, git hadi, sen yaşamak için yaratılmamışsın. Biraz felsefe yap, senin varlığının hiçbir değeri yok. Senin elinden hiçbir iş gelmez!" diyorum. Fakat neden ölüm naz yaptı. Niçin gelmedi? Niçin işime gidip huzura kavuşamadım? Bir haftadır kendime işkence yapıyordum. Bu da emeğimin karşılığıydı. Zehir bana tesir etmedi. İnanılacak gibi değil! İnanamıyorum! Yemek yemedim. Kendimi soğuğa koyuverdim, hastalandım. Her gece verem olacağımı zannediyordum. Sabah kalktığımda halim dünden daha iyi oluyordu. Bu kime söylenebilir? Bir parça bile ateşlenmedim. Ama rüya da görmedim. Esrar da çekmedim. Tümü iyice hatırımda. Hayır, hayır, inanılacak gibi değil! Ben demir vücutlu biriyim. Zehir bana tesir etmedi. Esrar içtim, fayda etmedi. Evet ben demir vücutlu olmuşum. Hiçbir zehir artık beni etkilemez. Sonunda bütün zahmetlerimin boşa gittiğini gördüm. Evvelki geceydi. Bu işi sona vardırmaya karar aldım. Gittim, esrar kutularını küçük masanın çekmecesinden çıkardım. Üç taneydi. Yaklaşık bir sarımlık esrar çıkıyordu. Onları aldım. Saat yediydi. Aşağıdan çay istedim, getirdiler, içtim. Saat sekize kadar kimse beni aramadı. Kapıyı arkadan kapadım. Gidip, duvardaki resmin karşısında durdum, baktım. Bilmiyorum, aklıma neler geldi. Fakat o gözümde artık bir yabancıydı. Kendi kendime: "Bu adamın benimle ne ilgisi var?" diye soruyordum. Fakat bu yüzü tanıyordum. Onu çok görmüştüm. Sonra geri döndüm. Karışıklık, heyecan, korku ya da mutluluk hissetmiyordum. Yaptığım tüm işler, yapmak istediğim iş, her şey boş ve anlamsız görünüyordu. Tüm yaşam, bana komik geliyordu. Odanın etrafında göz gezdirdim. Her şey yerli yerindeydi. Gidip, dolaptaki aynanın önünde rengi uçmuş yüzüme baktım. Gözlerimi yarıya kadar kapadım. Ağzımı biraz açtım. Başımı ölü gibi eğik tuttum. Kendi kendime "Yarın bu şekilde bu yüzle çıkacağım. Önce kapıyı ne kadar çalsalar da kimse cevap vermez. Öğleye doğru uyuduğumu zannederler. Sonra kapının mandalını çekerek odaya girerler ve beni bu halde görürler" dedim. Bütün bu düşünceler yıldırım gibi gözümün önünden geçti.

Su bardağını aldım. Soğukkanlılıkla "Bu aspirindir" dedim. Birinci drajeyi içtim. Sonra ikinci ve üçüncüyü de ardı ardına telaşla yuvarladım. Biraz titreme hissettim. Ağzım esrar koktu. Kalbim biraz süratli çarpmaya başladı. Yarım içilmiş sigarayı kül tablasına

attım. Gidip, cebimden güzel kokulu bir pastil çıkararak emdim. Kendimi tekrar aynanın önünde gördüm. Odanın çevresine göz gezdirdim. Her şey yerli yerindeydi. "Artık işim bitik. Yarın Eflatun bile beni kurtaramaz!" dedim. Giysilerimi yatağın yanındaki sandalye üstünde düzenledim. Yorganı yüzüme çektim. Kolonya kokuyordu. Lambanın düğmesini çevirdim. Oda karardı. Duvarın bir kısmı ve yatağın aşağısı pencereden giren zayıf ve loş bir aydınlıkla aydınlanıyordu. Artık başka işim yoktu. İyi kötü işi buraya kadar getirmiştim. Uyudum, yerimde döndüm. Bütün düşüncem, birinin beni aramaya gelip, rahatsız etmesine yönelikti. Gerçi herkese, beni rahat bırakmaları için birkaç gecedir uykusuz kaldığımı söylemiştim. Bu sırada oldukça tecessüs içindeydim. Sanki benim için olağanüstü bir olay olmuştu, ya da önümde güzel bir yolculuk vardı. Ölümü iyice hissetmek istiyordum. Tüm dikkatimi toplamıştım. Fakat kulağım dışardaydı. Ayak sesi geldiği zaman yüreğim hop hop ediyordu. Gözlerimi sıkıca kapadım. On dakika ya da biraz fazla geçti. Hiçbir haber çıkmadı. Çeşitli fikirlerle kafamı doldurmuştum. Ancak, ne yaptığım bu işten pişmanlık duyuyordum, ne de korkuyordum. Nihayet içtiklerim tesirini göstermeye başladı. Önce üzerime ağırlık çöktü. Yorgunluk hissettim. Bu his, yemeğin iyi hazınedildiği zamanki gibi mide civarında daha çoktu. Ondan sonra bu yorgunluk göğüs ve daha sonra başa sirayet etti. Ellerimi kımıldattım, gözlerimi açtım. Kendimde olduğumu gördüm. Susadım. Ağzım kurumuştu. Kalp çarpıntım hızlanıyordu. Biraz daha geçti. Tüm vücudumdan sıcak ve hoş bir havanın çıktığını hissettim. Daha çok parmak uçları, burun gibi vücudun seçkin yerlerinden çıkıyordu. Aynı zamanda canıma kıymak istediğimi biliyordum. Bunun bazıları için hoş olmadığını hatırladım. Kendi kendime hayret ediyordum. Tüm bunlar gözümde çocukça, boş ve gülünçtü. Şimdi rahat olduğumu ve rahatlıkla öleceğimi, başkalarının üzülüp üzülmemesinin, ağlayıp ağlamamasının ne olacağını düşünüyordum. Bu işin olmasını çok istiyordum. Ve kımıldamaktan ya da esrarın tesirinin önüne geçmekten korkuyordum. Bütün kaygım, bunca zahmetten sonra sağ kalmaktı. Can çekişmenin güç olmasından, ümitsizlik içinde bağırmaktan, ya da birinden yardım istemekten korkuyordum. Ama dediğim gibi, ne kadar güç olursa olsun, esrar uyutur insanı. Hiçbir şey de hissetmeyeceğim. Uyku. Uyuyorum. Yerimden kımıldayamıyorum ya da bir şey söyleyemiyorum. Kapı da kapalı!..

Evet, iyice hatırımda. Bu düşünceler aklıma geldi. Saatin mo-

noton sesini işitiyordum. Otelde yürüyen insanların ayak seslerini duyuyordum. Sanki işitme duyum daha hassaslaşmıştı. Vücudumun uçtuğunu hissediyordum. Ağzım kurumuştu. Biraz başım ağrıyordu. Aşağı yukarı koma haline girmiştim. Gözlerim yarı açıktı. Bazen hızlı, bazen yavaş soluk alıyordum. Derimdeki tüm gözeneklerden bu hoş sıcak koku yayılıyordu. Sanki ben de onun peşinden gidiyordum. Bunun daha da şiddetlenmesini çok arzu ediyordum. Anlatılamayacak bir coşku içindeydim. İstediğim her düşünceyi uyguluyordum. Eğer kımıldanacak olsaydım, bu sıcağın dışarı çıkmasına engel olacağımı hissediyordum. Ne kadar rahat yatarsam, o kadar iyiydi. Sağ elimi vücudumun altından çektim. Yerimde döndüm. Sırtüstü yattım. Biraz rahatsızdı. Tekrar aynı hale girdim. Esrarın tesiri daha da artmıştı. Ölümü iyice hissetmeyi biliyor ve istiyordum. Duygularım çabuklaşmış ve büyümüştü. Niçin uyumadığıma şaşırıyordum. Sanki tüm varlığım bedenimden hoş ve tatlı bir şekilde çıkıyor, kalbim yavaş çarpıyordu, ağır ağır nefes alıyordum. Zannediyorum, iki üç saat geçti. Bu süre içinde biri kapımı çaldı. Komşum olduğunu anladım. Fakat ona cevap vermedim. Yerimden kımıldamak istemedim. Gözlerimi açıp iki kez kapadım. Komşumun oda kapısının açılış sesini duydum. Elini yıkadı. Islık çaldı. Hepsini duydum. İyi şeyler düşünmeye çalışıyordum. Geçen yılı düşünüyordum. O gün gemide oturmuştum. Saz çalıyorlardı. Denizin dalgası, geminin sallanması, karşımda oturan güzel kız, düşüncelere dalmıştım. Sanki kanatlanmış, uzayda uçuyordum. Anlatılamayacak şekilde çevikleşmiştim. Bunun farkı şundaydı: Aydınlığın verdiği ışığı doğal olarak görüyorum. Esrarda ise aynı aydınlığı büyük kristal avizelerin taşlarından türlü renklere dönüşen ışıklar halinde görüyorum. Bu durumda, insanın aklına gelen basit ve hoş hayaller, aynı zamanda büyüleyici ve şaşırtıcı olur. Her geçici ve beyhude hayal, aldatıcı ve görkemli bir şekle bürünür. Eğer manzara ve görüntü insanın aklından geçerse, ölçüsüz bir şekilde büyür. Feza şişer, zamanın akıp gitmesi hissedilemez olur.

Bu sırada çok ağırlaşmıştım. Duygularım vücudum üzerinde dalga dalga oluyordu. Ama uykumun gelmediğini hissediyordum. Esrarın verdiği keyif ve neşeden son hissettiğim şey şuydu: Ayaklarım buz kesilmiş ve duygusuzlaşmıştı. Bedenim hareketsizdi. Yürüyüp uzaklaştığımı hissediyordum. Ne var ki tesiri geçer geçmez sonsuz bir üzüntü ve keder baştan başa beni sardı. Duygularımın yeniden normale döndüğünü hissettim. Oldukça güç ve tatsız

bir durumdu. Üşüdüm. Yarım saatten fazla zangır zangır titredim. Birbirine vuran dişlerimin çıkardığı sesi duyuyordum. Sonra ateşim çıktı. Yakıcı mı yakıcı ateş. Ve sonra vücudumdan ter boşandı. Kalbim sıkışıyordu. Nefesim daralmıştı. Aklıma gelen ilk düşünce, bütün emeğimin boşa gitmesi ve olacak şeyin olmamasıydı. Bu çetin ve çıkmaz canıma daha çok şaşırmıştım. Karanlık bir kuvvetin, anlatılamayacak bir bedbahtlığın benimle mücadele ettiğini anladım.

Zorlukla yatağımda doğruldum. Lambanın düğmesini çevirdim, yandı. Bilmiyorum nedendir, elim, yatağın yanındaki masa üzerinde duran küçük aynaya gitti. Yüzümün şiştiğini, rengimin solduğunu, gözlerimden yaşlar aktığını gördüm. Kalbim hızlı hızlı çarpıyordu. Kalbim harap oldu diye kendi kendime söylendim. Lambayı söndürüp, yatağa düştüm.

Hayır, kalbim harap olmadı. Bugün daha da iyi. Doktor geldi. Kalbimi dinledi, nabzımı tuttu, dilime baktı. Derece koydu. Tüm doktorların ilk başta yaptıkları ve dünyanın her yerinde aynı olan bu kabil işleri yaptı. Bana tuz, meyva ve kinin verdiyse de, derdimin ne olduğunu anlamadı. Hiç kimse benim derdimi anlayamaz. Bu ilaçlar gülünçtür. Orada masanın üzerinde benim için yedi sekiz çeşit ilaç hazırlamışlar. Kendi kendime bu odanın oyuncu odası olduğuna gülüyorum.

Saatin tiktakları biteviye kulağımın dibinde ses veriyor. Dışarıdan otomobil ve bisiklet kornalarının sesleriyle motorlu araçların gürültüleri geliyor. Duvar kâğıdına bakıyorum. Üzerinde ince erguvan renkli yapraklar ve beyaz çiçek tomurcukları var. Dal üzerinde de aralıklı olarak iki siyah kuş karşı karşıya konmuşlar. Kafamın içi bomboş, içim kıyılıyor, vücudum küçülmüş. Dolabın üzerine attığım gazeteler attığım biçimde kalmış. Baktığımda hepsi gözüme bir garip görünüyor. Kendim, kendi gözüme yabancıyım. Niçin yaşadığıma, neden burda olduğuma hayret ediyorum. Gördüğüm bu insanlar kim ve benden ne istiyorlar?

Şimdi kendimi iyi tanıyorum. Nasılsam öyleyim işte. Hiç bir iş yapamıyorum. Yatağa yorgun ve ezik olarak düşmüş kalmışım. Her saat düşüncelerim dönüyor, dolaşıyor. Aynı ümitsizlik çemberlerinde aklım durmuş; kendi varlığım beni hayretler içinde bırakmış! İnsan kendi varlığını hissettiği zaman ne kadar acı ve korkunç oluyor! Baktığım aynada kendime gülüyorum. Yüzüm kendi gözüme o denli yabancı, uzak ve gülünç geliyor ki...

Demir vücutlu olduğum fikri birkaç kez aklıma geldi. Masal-

larda, efsanelerde adı geçen demir tenli, işte benim öykümdür. Bir mucizeydi. Şimdi tüm hurafelere ve saçmalıklara inanıyorum. Şaşırtıcı düşünceler gözümün önünden geçiyor. Mucizeydi! Şimdi artık biliyorum ki Tanrı başka bir yılan zehriyle kendi sonsuz cefasında iki grup mahluk yaratmış: Mutlu ve mutsuz. Birincileri destekliyor. İkinci grubun üzerindeki azap ve işkenceyi onların elleriyle arttırıyor.

Şimdi, yırtıcı ve ezici kuvvetin, bir mutsuzluk meleğinin, bazılarıyla birlikte olduğuna inanıyorum...

...

Nihayet yalnız kaldım. Doktor şimdi gitti. Kâğıt kalem aldım elime. Yazmak istiyorum ama ne yazacağımı bilmiyorum. Ya yazacak konum yok, ya da yazamayacağım kadar çok. Bu da bir talihsizlik. Bilmiyorum, ağlayamıyorum. Belki biraz ağlasaydım, beni teselli etmiş olurdu. Yapamıyorum! Delilere dönmüşüm. Aynada saçlarımın darmadağın olduğunu, gözlerimin fersiz kaldığını gördüm. Aslında yüzümün bu şekilde olmaması gerektiğini düşünüyorum. Çoklarının yüzü düşüncelerinden farklı olduğundan bu beni daha da tedirgin ediyor. Şunu iyi biliyorum ki, kendimden hoşlanmıyorum. İçiyorum, kendimden nefret ediyorum; yürüyorum, kendimden nefret ediyorum. Düşünüyorum, kendimden nefret ediyorum. Ne rahatsız edici! Ne korkunç! Hayır, bu insanüstü bir kuvvetti. Bir frengiydi. Şimdi artık bu tür şeylere inanıyorum. Artık hiçbir şey bana işlemiyor. Siyanür içtim, bana mısın demedi. Esrar içtim, yine de yaşıyorum. Beni yılan soksa, yılanın kendisi ölür! Hayır, kimse inanmayacak. Yoksa bu zehirler bozulmuş muydu? Yeterli miydi acaba? Normal ölçüsünden fazla olmasın? Acaba bunun miktarını tıp kitabından yanlış mı almıştım? Yoksa elim, zehri etkisiz mi bırakıyor? Bilmiyorum. Bu fikirler yüzlerce kez aklıma geldi. Yeni değil. Hatırlıyorum, akrebin, etrafında ateş yaktıkları zaman kendini sokarak öldürdüğünü duydum. Acaba benim etrafımda ateşten bir halka yok mu?

Odamın penceresi önünde, çukurunda yağmur suyu toplanmış, çatının siyah kenarı üzerine iki serçe konmuş. Biri gagasını suya daldırıyor, başını yukarı kaldırıyor. Diğeri onun yanında büzülmüş duruyor. Ben kımıldanınca, her ikisi de ötüşerek uçtular.

Hava bulutlu. Bazen koyu bulutlar ardından ışığı solmuş güneş çıkıyor. Yüksek binalar karşı karşıya kararmışlar, bu kara, ağır

ve yağmurlu havanın baskısı altında kalmışlar. Şehrin uzak ve boğuk sesi işitiliyor.

Bu fal baktığım, lanet olası iskambil kâğıtları yok mu? Bu yalancı iskambil kâğıtları beni aldattılar. Orada, masamın gözünde. Hepsinden daha gülünç olanı, yine de onlarla fal bakmam!

Ne yapılabilir? Yazgım benden daha güçlü.

İnsan hayatta edindiği bu deneyimlerle, tekrar dünyaya gelip yaşantısına çekidüzen verebilseydi ne iyi olurdu! Ama hangi yaşantı? Acaba benim elimde mi? Ne yararı var? Kör ve korkunç bir kuvvet başımızda dolaşıyor. Bunlar öyle kimseler ki, uğursuz bir yıldız onların alın yazılarını yazıyor. Onun yükü altında ezilip ufalanıyorlar ve ufalanmak istiyorlar...

Artık ne arzum kaldı, ne de kinim. İçimdeki insanı yitirdim. Kaybolsun diye de bir yere bırakıverdim. Hayatta insan ya melek olmalı, ya doğru dürüst insan, ya da hayvan. Ben onlardan hiçbiri olmadım. Hayatım ebediyen kayboldu. Ben bencil, acemi ve zavallı olarak dünyaya gelmiştim. Şimdi artık geri dönüp, başka bir yolu seçmem imkansız. Bundan böyle bu anlamsız gölgelerin peşinden gidemem. Yaşamla yaka paça olamam, güreş tutamam. Sizler, gerçekte yaşadığınızı zannediyorsunuz. Elinizde hangi sağlam kanıt ve mantık var? Ben artık ne bağışlamak, ne bağışlanmak, ne sola ne de sağa gitmek istiyorum. Gözlerimi geleceğe kapayıp, geçmişi unutmak istiyorum.

Hayır, kendi alınyazımdan kaçamam. Başıma gelen bu delice düşünceler, bu duygular, bu gelip geçici hayaller bir gerçek değil midir? Her ne olursa olsun, benim mantıklı düşüncelerime göre, bunlar daha doğal ve daha az yapmacık geliyor. Özgür olduğumu zannediyorum. Fakat alın yazım önünde en ufak bir direnme gösteremiyorum. Dizginlerim onun elinde. Beni o yana bu yana çeken odur. Alçaklık, hayatın alçaklığı! Ne elinden kaçabiliyorlar, ne bağırabiliyorlar. Ahmak hayat!

Şu anda ne yaşıyorum, ne de uykudayım. Bir şeyden ne hoşlanıyorum ne de nefret ediyorum. Ben ölüme aşina ve içli dışlı olmuşum. Benim tek dostumdur. Beni arayıp soran tek şeydir. Montparnasse mezarlığı aklıma geliyor. Artık ölüleri kıskanmıyorum. Ben de onların dünyasından sayılırım. Ben de onlarla birlikteyim. Mezarda yaşayan bir diri, bir hortlağım...

Yoruldum. Ne saçma sapan şeyler yazdım? Kendi kendime "Git deli, kâğıt kalemi uzağa at, at uzağa! Saçmalıklar yeter artık! Kaybol! Paramparça et onları! Bu saçmalıklar birinin eline geçme-

yegörsün, sonra nasıl yargılarlar beni?" diyorum. Ama hiç kimseden çekinmiyorum. Hiçbir şeye değer vermiyorum. Dünya ve içindekilere gülüyorum. Hakkımda ne denli zor hüküm yürütmüş olsalar da, önceden kendimi daha çok yargıladığımı bilmezler. Onlara daha çok güldüğümü, kendimden ve bu saçmalıkları okuyanların tümünden usandığımı bilmezler.

Bu notlar bir tomar kâğıtla birlikte onun masasının gözündeydi. Fakat o yatağa düşmüş ve nefes almayı unutmuştu.

Paris, 1 Mart 1929

hacı murad

Hacı Murad çevikçe dükkânın sekisinden aşağı sıçradı. Abasının eteğini sallayıp, gümüş kemerini sıktı. Eliyle kınalı sakalını sıvazladıktan sonra çırağı Hasan'a seslendi: Birlikte dükkânı kapattılar. Geniş cebinden dört kıran çıkarıp Hasan'a vererek teşekkür etti, Hasan geniş adımlarla ıslık çalarak gelip geçen halkın arasında kayboldu. Hacı, koltukaltında tuttuğu sarı abasını omzuna attı. Etrafına şöyle bir bakındı ve sallana sallana yola koyuldu. Attığı her adımda yeni ayakkabıları gıcır gıcır ötüyordu. Yolda esnafın çoğu ona hürmetle selam veriyorlar ve "Hacı, selam. Hacı nasılsın? Hacı görüşemiyoruz?" diyorlardı. Hacı'nın kulağı bu laflara doymuştu. Hacı kelimesine özel bir değer veriyordu. Kendi kendine övünüyor ve yüksek dereceli memur gülümseyişiyle selamın cevabını veriyordu. Bu sözcük onun için bir lakaptı. Şöyle ki, kendisi de Mekke'ye gitmediğini biliyordu. Ancak, çocukken babası öldüğü zaman, annesi, babasının vasiyeti üzerine evini, tüm varını yoğunu sattı. Parayı altına çevirdi ve valizlerini alıp Kerbelâ'ya *gittiler*. Bir iki yıl sonra paralar harcandı ve yoksulluğa düştüler. Fakat Hacı binbir zahmetle, dişini tırnağına katarak Hemedan'daki amcasının yanına gelebilmişti. Tesadüfen amcası öldü. Başka vâris olmadığı için amcasının tüm varlığı Hacı'ya kalmıştı. Amcası çarşıda Hacı adıyla tanındığı için bu lakap, dükkân da ona kaldığından Hacı'ya geçmişti. Onun bu şehirde hiçbir yakın ve akrabası yoktu. Birkaç kez de Kerbelâ'da yoksulluğa düşen annesi ve kızkardeşini aramış, ne var ki onlardan ne bir iz, ne de bir haber bulabilmişti.

Hacı iki yıldır bir kadınla evliydi. Ama kadından yana mutsuzdu. Bir süredir karısıyla bir kavgadır gidiyordu. Hacı, karısının söylediği iğneli sözlerden başka her şeye tahammül edebilirdi. O da karısını yıldırmak için çoğu zaman onu dövmeyi âdet edinmiş-

ti. Kimi zaman yaptığı bu işten pişmanlık duyduğu oluyordu. Fakat, ne olursa olsun en kısa zamanda birbirlerinin yüzlerini öpüp barışıyorlardı. Hacı'yı daha çok huysuzlaştıran şey, kadının hâlâ çocuk doğurmamış olmasıydı. Birkaç kez dostları ona başka bir kadın almasını salık vermişlerdi. Ama Hacı yemin etmişti bir kez ve başka bir kadın almanın mutsuzluğunu daha da artıracağını biliyordu. Bu yüzden verilen öğütler bir kulağından giriyor, öbür kulağından çıkıyordu. O zamanlar karısı henüz genç ve güzeldi. Birkaç yıl sonra da birbirlerine alışmışlardı ve iyi kötü geçinip gidiyorlardı. Hacı da gençti henüz. Tanrı isteseydi, onlara çocuk verirdi. Bu yüzden Hacı, karısını boşamak istemiyordu. Fakat bu âdetini de başından atamamıştı. Karısını dövüyordu. Karısı da inadına aksilik ediyordu. Özellikle dün geceden beri aralan açılmıştı.

Hacı ağzına attığı karpuz çekirdeğinin kabuklarını önüne tükürürken çarşının girişinden çıkıyordu. Baharın taze havasını teneffüs etti. Eve gitmesi gerektiği aklına geldi. Önce bir keşmekeş. O bir söylesin, karısı ona iki misli cevap versin. Sonunda iş dayakla bitsin. Sonra akşam yemeği yesinler, birbirlerine öfkeli öfkeli baksınlar, sonra da yatsınlar. Cuma gecesiydi de. Bu akşama karısının pilav yaptığını biliyordu. Bu düşünceler içinden geçiyor, o yana bu yana bakıyordu. Karısının sözlerini anımsadı: "Git, defol, yalancı Hacı! Sen Hacı mısın? Peki neden kızkardeşinle anan Kerbelâ'da yoksulluktan telef oldular? Söyle bana. Meşhedî Sarraf Hüseyin beni istettiği zaman onun karısı olmadım da gelip senin gibi kabiliyetsizin karısı oldum. Yalancı Hacı!" Birkaç kez dudağını ısırdı. Şu sırada karısını görseydi, karnını parçalardı. Bu istek de gözünde parladı.

Bu sırada Beynünnehreyn Caddesi'ne varmıştı. Irmağın kenarında büyümüş olan yemyeşil söğüt ağaçlarına baktı. Yarın cuma günü sabahleyin yakın arkadaşlarıyla birlikte saz ve içki malzemelerini de yanlarına alarak Murad Bey deresine gitmenin ve bütün günü orada geçirmenin iyi olacağını düşündü. En azından evde kalmayınca, gün hem kendisine hem de karısına kötü geçmezdi. Evlerine giden sokağa yaklaştı. Birden, karısının önünden gelip geçtiğini ve ona hiç aldırış etmediğini farketti. Evet, bu karısıydı. Hacı da birçok erkek gibi karısını örtüsünün altından tanıyamazdı. Ancak karısının özel bir alameti vardı. Hacı bin kadının arasından kolaylıkla kendi karısını tanırdı. Bu onun karısıydı. Örtüsünün beyaz kenarından tanıdı. Kuşkuya yer yoktu. Ama nasıl olmuştu da, Hacı'nın izni olmaksızın günün bu vaktinde dışarı çıkmıştı? Bir iş

için de dükkâna gelmemişti. Acaba nereye gitmişti? Hacı biraz daha hızlı yürüdü. Baktı. Evet, kendi karısı. Şimdi eve doğru da gitmiyor. Birden durakaldı. Kendisine engel olamıyordu. Yakalayıp onu boğmak istiyordu. Kendini tutamayarak bağırdı:

— Şehribânû!

Kadın yüzünü çevirdi ve korkmuş gibi daha hızlı yürümeye başladı. Sanki Hacı'yı hiç tanımıyordu. Hacı'nın her yanını ateş sarmıştı. Karısı, izni olmadan evden çıkmıştı. Ona seslendiği zaman da aldırış etmiyordu. Kanı beynine sıçrayıp tekrar bağırdı:

— Hey, sana diyorum! Günün bu vakti nerdeydin? Dur, sana diyorum!

Kadın durdu ve yüksek sesle cevap verdi:

— Üstüne vazife mi? Sana ne? Terbiyesiz adam, ağzından çıkanı kulağın duysun. Elalemin karısını n'âpıcan. Şimdi hakkını avcuna veririm. Ey ahali! Yetişin! Şu sarhoşa bakın! Canımdan ne istiyor? Burayı kanunsuz şehir mi sandın? Şimdi seni polise şikâyet ederim... Polis... Polis!..

Evlerin kapıları bir bir açılıyordu. Ahali onları çevreledi, başlarına toplandı. Kalabalık devamlı artıyordu. Hacı kıpkırmızı kesilmiş, alın ve boyun damarları kabarmıştı. Hacı şimdi tüm çarşıda tanınıyor. Ahali daha da toplandı. Kadın suratını asmış, bağırıyor:

— Polis!.. Polis!..

Hacı'nın gözü kararadı. Gerildi. İleri gelerek örtüsünün üstünden kadına kuvvetli bir tokat vurdu. Söyleniyordu:

— Boşuna... boşuna sesini değiştirme. Ben seni ilk gördüğümden beri tanırım. Yarın... hemen yarın seni boşuyorum. Haberim olmadan sokağa çıkarsın ha? Bunca yıllık şerefimi yok etmek mi istiyorsun? Hayasız, utanmaz kadın. İşte ahalinin önünde söylüyorum. Ahali! Şahit olun. Bu kadını yarından tezi yok boşuyorum. Bir süredir kuşkulanıyordum. Susuyor, dişimi sıkıyordum. Ama bıçak kemiğe dayandı artık. Ey ahali! Şahit olun. Benim karım namussuz oldu. Yarın... ey ahali, yarın...

Kadın halka dönerek:

— Gayretsizler! Hiçbir şey demiyorsunuz? Bu sefil herifin sokak ortasında elalemin karısına sataşmasına izin mi veriyorsunuz? Meşhedî Sarraf Hüseyin burada olsaydı, hepinize anlatırdı. Bu herife ne yaptığını soracak bir kimse yok! Kendinizi bir de insan yerine mi koyuyorsunuz? Git... git be adam. Haddini bil. Şimdi bilmezsen, ben bildiririm. Polis... Polis!..

İki üç aracı çıkıp Hacı'yı kenara çektiler. Bu arada bir polisin

başı belirdi. Kalabalık geri çekildi, Hacı ağa ve beyaz kenarlı örtüsü olan kadın, iki üç şahit ve aracıyla birlikte karakola doğru gittiler. Yol boyunca her biri kendi sözlerini polise tekrarladılar. Kalabalık da işin sonu nereye varacak diye sıralanmış, arkalarından yola düşmüşlerdi. Hacı tere bulanmış, polisin yanısıra halkın önünden geçiyordu ve hâlâ da kuşkuluydu. İyice bakınca, kadının tokalı ayakkabılarının ve çoraplarının karısınınkilerden farklı olduğunu gördü. Kadının polise verdiği ifadelerin tümü doğruydu. O, tanıdığı Meşhedî Sarraf Hüseyin'in karısıydı. Yanıldığını anladı. Ama geç farketmişti. Şimdi ne yapacağını bilmiyordu. Karakola ulaştıklarında ahali dışarda kaldı.

Polis, kadınla Hacı'yı masada iki rütbeli polisin oturduğu bir odaya aldı. Elini alnına götürerek olanları rapor etti. Sonra kenara çekilerek odanın kenarında durdu.

Reis Hacı'ya dönerek:

— Adınız nedir?

— Efendim, benim adım Hacı Murad. Bütün çarşı beni tanır.

— Ne iş yaparsınız?

— Pirinç tüccarıyım. Çarşıda dükkânım var. Bir emriniz olursa hazırım.

—Doğru mu, bu bayana saygısızlık edip, onu sokakta dövmüşsünüz?

— Nasıl arzedeyim? Bendeniz kendi karımdır zannettim.

— Neye dayanarak?

— Örtüsünün kenarı beyazdır.

— Çok tuhaf! Yoksa karınızın sesini tanımıyor musunuz?

Hacı bir ah çekerek:

— Siz benim karımın ne afet olduğunu bilmiyorsunuz. Karım tüm canlıların sesini çıkarır. Hamamdan çıktığı vakit tüm kadınların sesiyle konuşur. Hepsini taklit eder. Sesini değiştirip beni aldatmak istediğini zannettim.

Kadın — Ne boş laflar polis bey. Siz de şahitsiniz. Sokakta o kadar insanın arasında bana tokat attı. Şimdi de süt dökmüş kediye döndü! Ne utanmazlık! Bu şehrin kanunsuz olduğunu zannediyor. Eğer Meşhedî Hüseyin bir bilse, hakkını avcuna verir. Karısıyla mı? Reis bey.

Reis — Peki hanımefendi. Artık sizinle işimiz yok. Siz dışarı buyurun da Hacı beyle işimizi görelim.

Hacı — Vallahi hata ettim, halt ettim. Ben bilmiyordum. Yanıldım. Halkın arasında bir şerefim var.

Reis bir şey yazarak polisin eline verdi. Hacı'yı başka bir masanın önüne götürdüler. Banknotları titrek eliyle sayarak ceza olarak masaya bıraktı. Halk dışarda istif olmuş, kulak kulağa fısıldaşıyordu. Hacı'nın sarı abasını sırtından aldılar. Eli kamçılı biri gelerek onun yanında durdu. Hacı utancından başını önüne eğdi. Halkın gözü önünde elli kamçı vurdular fakat gık bile demedi. Bitince cebinden büyük bir ipek mendil çıkararak alnındaki teri sildi. Sarı abasını alıp omzuna attı. Abasının ucu yere sürünüyordu. Başı eğik evine doğru yola koyuldu. Ayakkabısının gıcırtılı sesini boğmak için ayağını yere daha yavaş basmaya çalışıyordu.

İki gün sonra Hacı, karısını boşadı!

Paris, 25 Haziran 1930

fransız esir

Bizansen'deydim. Bir gün odama girdim. Baktım ki hizmetçi kirli mavi gömleğini bağlamış, toz almakla meşgul. Beni görünce gidip, savaş hakkında Almancadan daha yeni tercüme edilmiş olan bir kitabı masanın üzerinden alıp, "Bu kitabı okumak için bana ödünç vermeniz mümkün mü?" dedi.

Hayretle ona sordum: — Ne işinize yarar? Bu kitap roman değil.

Cevap verdi: — Biliyorum. Ama ben de savaşa katılmıştım. Boş'lara esir düştüm.

Almanların kötü davranışları hakkında doğru ya da yalan çok şey okuduğum için ilgimi çekti. Ağzından laf almak istedim. Fakat bütün Fransızlar gibi Almanlara binbir türlü küfür savuracağını zannediyordum. Ona sordum:

— Acaba Boşlar (Fransızların Almanları aşağılayıcı diliyle) size çok mu kötü davrandı? Esirliğinizi anlatmanız mümkün mü?

Bu sorum onun kalp yarasını deşti ve bana şöyle anlattı:

— Ben iki yıl Almanya'da esirdim. Asker olalı çok olmuyordu. Nancy şehrinin yakınlarında savaş tutuştu. Bizim bölük yaklaşık üç yüz kişiydi. Almanlar bizi sardı. Başımızın üzerinden yaylım ateşi açtılar. Biz de çaresiz olduğumuz için direnemezdik. Hepimiz tüfeklerimizi atıp, ellerimizi yukarı kaldırdık. Birkaç Alman ileri çıktı. Onlardan biri Fransızca "Siz şanslıydınız. Çünkü sizin için savaş bitti. Biz de sizin yerinizde olmayı çok isterdik" dedi. Sonra ceplerimizi aradılar. Ne kadar silahımız varsa aldılar ve bizi gruplara ayırarak muhafızla birlikte yolladılar. Aramızdaki birkaç yaralıyı hastaneye gönderdiler. İki gün süren yolculuktan sonra beni ve başka bir Fransızı sevimsiz Rus esirlerinin oda muhafızı yaptılar.

Ama bu iş o kadar pisti ve yere o kadar tükürüyorlardı ki, ben birkaç günden fazla orada kalamadım. İşimi değiştirmelerini rica ettim. Onlar da kabul ettiler. Sonra beni Köln şehri yakınlarında bir köye zirai işler için gönderdiler. Arkadaşım da benimle beraberdi. Sabah erkenden saat altıda kalkıyor, ahıra gidiyor, atları kaşağılıyor, oradan patates tarlalarına gidiyorduk. İşimiz, zirai işlere bakmaktı. Orada ben ve arkadaşım firar sevdasına kapıldık. İki gün iki gece yayan, kestirmeden, o yandan bu yandan yürüyor, Hollanda üzerinden Fransa'ya gitmek istiyorduk. Daha çok geceleri yol alıyorduk. Ne yazık ki Almancayı da bilmiyorduk. Kulağım ağır olduğu için birkaç kelimeden başka Almanca öğrenmedim. Ama arkadaşım benden daha iyi öğrenmişti. Ancak sonunda yakalandık. Yerimizi değiştirdiler. Bizi Almanya'nın güneyine gönderdiler.

— Peki kulağınızı bükmediler mi?

— Hiç. Yalnız, bunu tekrarlarsak özgürlüğümüzü elimizden alacaklarını ve bize daha zor işler vereceklerini söyleyerek korkuttular. Fakat işimiz, önceki gibi ziraat ve çiftçilikti. Üstelik yerimiz daha iyi oldu. Kızlarla oynaşıyorduk. Yani ormanda çalıştığımız günler, arasıra muhafız görünüyor ve hiçbir esire kaçmak için göz açtırmıyordu. Fakat geceleri habersizce kaçıyorduk. Hatta arkadaşım bir kadını hamile bıraktı. Göğüslerimize numara dikildiği için, gece olunca üzerine beyaz bir mendil dikiyorduk. Her gece saat sekizde tarladan çıkıyorduk. Demiryolu istasyonunun yakını kızlarla görüşme yerimizdi. Gülünç olanı, biz onların dilini bilmiyorduk. Benim kız sarışındı. Onu çok sevdim. Hiçbir zaman unutmadım. Sonunda durumu farkettiler ve bizi şikâyet ettiler. Biz de bir iki gece gitmedik. Sonra buluşma yerimizi değiştirdik...

— Almanlar size ne ölçüde kötü davranıyorlardı?

— Hiç. Biz işimizi yaptığımızdan, onlar da bizden memnundular ve işimize karışmıyorlardı. Fakat iki üç defa kâğıtlarımızı ulaştırmadılar.

— Hangi kâğıtlarınızı?

— Esirler için kâğıt mübadelesi yapılıyordu. Alman esirlerin yakınlarına yazdıkları kâğıtları Fransızlar alıyor, Almanlar da Fransız esirlerin kâğıtlarını aralarında paylaşıyorlardı.

— Sebebi neydi?

— Fransızlar, dediklerine göre, Fransa'da esir düşen Alman subaylarını Cezayir'e göndermişler, onlara güç işler yaptırmışlar ve Alman esirlerine kötü davranmışlar. Ama Almanların yenildiklerini işittiğim ve Fransa'ya dönmemiz kesinleştiği vakit, arkadaş-

larla o kadar dayanıştık ki! Kim bize laf söylemeye cüret edebilirdi? Bizi Fransa'ya götüren demiryolunda Wilhem'in resmini domuz vücuduyla birlikte duvara çizmiş ve altına "Kahrolsun Almanya" yazmıştık. Demiryolunu kapadılar. Az daha kavga çıkacaktı...

Yarım saat esirliğini anlattıktan sonra bir ah çekerek: "Hayatımın en güzel günleri, Almanya'da esir olduğum günlerdi" dedi ve süpürgeyi alarak dışarı çıktı.

Paris, 11 Nisan 1930

kambur davud

"Hayır, hayır, ben bu işin peşinden asla gitmeyeceğim. Tümüyle göz yummak gerek. Bana dert ve işkence olan şey, başkalarını eğlendiriyor. Asla, asla..." Davud kendi kendine mırıldanıyor, elinde tuttuğu kısa sarı sopasını yere vuruyor, sanki dengesini güçlükle sağlıyormuş gibi zahmet ve sıkıntı çekerek yürüyordu. Tümsek göğüs kafesi üzerindeki büyük yüzü, zayıf omuzları üzerine gömülmüştü. Önden kuru, katı ve vurucu bir hali vardı. İnce çekik dudakları, yay gibi ince kaşları, aşağı düşmüş kirpikleri, sarı rengi, kemiği çıkık yanakları. Fakat uzaktan bakıldığında, sırtı tümsekleşmiş açık krem rengi ceketi, biçimsiz uzun elleri, başına geçirdiği geniş külahı, özellikle takındığı ciddi tavır ve sopasını sertçe yere vurması, onu daha da gülünç hale getirmişti.

Pehlevî Caddesi'nin kıvrımından şehir dışına giden caddeye sapmış, oradan şehir kapısına doğru gidiyordu. Gurup vaktine yakındı ve hava biraz sıcaktı. Solda gurubun kaybolan son aydınlığı önünde çamur ve kerpiç duvarlar sessizce göğe doğru yükseliyordu. Sağda yeni doldurulan hendeğin kenarında aralıklarla yarım kalmış kerpiç evler görülüyordu. Burası nispeten boştu ve kimi zaman geçen bir otomobil ya da at arabası, sulanmasına karşın yoldan toz kaldırıyordu. Caddenin iki tarafındaki ırmakların kenarlarına ağaç fidanları dikilmişti.

Düşündükçe, çocukluğundan bu zamana kadar, daima başkalarının alay ve acımalarıyla karşı karşıya kaldığını görüyordu. İlk kez öğretmeninin tarih dersinde, Spartalıların sakat ve kusurlu çocukları öldürdüklerini söylediği vakit, bütün öğrencilerin dönüp ona baktıklarını ve bir tuhaf olduğunu hatırladı. Ama o hâlâ, bu kanunun dünyanın her yerinde uygulanmasını, ya da en azından

sakat ve kusurlu olanların evlenmekten uzak durmaları için, çok yerde olduğu gibi yasaklanmasını arzu ediyordu. Zira bütün bunların babasının suçu olduğunu biliyordu. Babasının rengi uçuk yüzü, kemikli yanakları, derin ve morarmış göz çukurları, yarı açık ağzı ve ölüm hali, gördüğü zamanki gibi gözünün önünden geçti. Frengili bir ihtiyar olan babası genç bir kadın almış ve tüm çocukları kör ve felçli doğmuşlardı. Yaşayan erkek kardeşlerinden biri hem dilsiz hem de aptaldı. O da iki yıl önce öldü. Kendi kendine "Belki onlar mutlu olmuşlardır" diyordu.

Fakat o yaşamıştı. Kendinden ve başkalarından usandığı gibi herkes de ondan kaçıyordu. Ama o bir dereceye kadar daima ayrı bir hayat sürdürmeye alışmıştı. Çocukluğundan beri okulda spor, oyun, şaka, koşu, top, birdirbir, kurdum havaya ve yaşıtları çocukların mutluluğuna sebep olan tüm şeylerden nasipsiz kalmıştı. Oyun esnasında büzülüp oturuyor, okul bahçesinin köşesinde kitabını alıp yüzüne tutuyor ve ardından belli etmeden çocukları seyrediyordu. Fakat bir zamanlar cidden çalışıyor ve hiç olmazsa tahsil yoluyla diğerlerinden üstün olmak istiyordu.

Gece gündüz demiyor, çalışıyordu. Bu nedenle tembel öğrencilerden bir iki kişi, matematik problemlerini çözmek ve ev ödevlerini ondan kopya etmek için arkadaşlık kurdular. Ama kendisi de, pek çok öğrencinin yakışıklı, boylu poslu ve güzel giyinen Hasan Han'la dost olmaya çalıştıklarını gördüğü halde dostluklarının yapmacık ve sadece yararlanmak için olduğunu biliyordu. Öğretmenlerden sadece ikisi üçü ona ilgi gösteriyorlardı. O da çalışkanlığı için değil. Aksine daha çok ona acıdıklarındandı. Öyle ki, daha sonraları tüm didinmesine ve katlandığı güçlüklere karşın işini bitiremedi.

Şimdi yoksul ve kimsesiz kalmıştı. Herkes ondan kaçıyor, arkadaşları onunla yürümekten utanıyordu. Kadınlar ona "Kambura bak!" diyorlardı. Bu söz onu daha çok çileden çıkarıyordu. Birkaç yıl önce iki defa evlenmek için kız istetmiş, iki defasında da kadınlar onu alaya almışlardı. Onlardan biri olan Zîbende'nin, tesadüfen hemen bu yakınlarda, Fîşerâbâd yakınlarında evi vardı. Birkaç kez görüşmüşler, hatta onunla konuşmuştu da. İkindileri okuldan dönerken onu görmek için buraya geliyordu. Ama onun dudağının kenarında bir beni olduğu aklına geliyordu. Sonraları teyzesini istetmek üzere gönderdiğinde aynı kız onu alaya almış ve "Erkeğe kıtlık mı düştü ki kamburun karısı olayım?" demişti. Annesi babası onu ne kadar dövmüşlerse de kabul etmemişti. Ve "Erkeğe kıtlık

mı düştü?" demişti. Fakat Davud hâlâ onu seviyordu. Bu onun gençlik devresinin en iyi hatırası sayılırdı. Şimdi bilerek ya da bilmeyerek yolu buraya düşüyor, geçmiş anıları tekrar gözünde canlanıyordu. O her şeyden yılmıştı. Çok defa tek başına dolaşmaya çıkıyor ve toplumdan uzak duruyordu. Biri gülünce ya da arkadaşıyla fısıldaşınca, kendi hakkında konuştuklarını veya onu çekiştirdiklerini zannediyordu. İri ela gözleri ve içinde bulunduğu sıkıntılı durumla, boynunu yarı vücuduyla birlikte güçlükle çeviriyor, göz altından küçümseyerek bakıyor, geçiyordu. Yolda yürürken bütün dikkati başkalarına yönelik olduğundan bütün yüz hatları geriliyor, başkalarının kendi hakkındaki düşüncelerini öğrenmek istiyordu.

Irmağın kenarından geçerken bazen sopasının ucuyla suyu yarıyordu. Düşünceleri perişan ve darmadağınıktı. Uzun tüylü beyaz bir köpeğin, taşa çarpan sopasının sesiyle başını kaldırarak, hasta ya da ölmek üzereymiş gibi baktığını, yerinden kımıldamayarak başının önüne düştüğünü gördü. Zorlukla eğildi; mehtabın aydınlığında bakışları birbiriyle karşılaştı. Aklına tuhaf düşünceler geldi ve bunun şimdiye kadar gördüğü ilk sade ve doğru bakış olduğunu hissetti. Çünkü her ikisi de bedbahttı. Kaba, reddedilmiş ve yararsız biri gibi toplumdan kovulmuşlardı. Kendi talihsizliklerini şehrin dışına götüren ve insanların gözünden saklanan bu köpeğin yanında oturup, onu kucağına almak, başını tümsek göğsünde sıkmak istiyordu. Ancak biri burdan geçip de görürse, onu daha çok alaya alacaklarını düşündü. Dar gurup vakti Yusufâbâd kapısından geçerek, ayın, bu hüzünlü ve cana yakın ilk gecenin sessizliğinde ışık saçan halesine baktı. Yarı tamamlanmış evleri, üst üste yığılmış kerpiç kümelerini, şehrin uykulu görüntüsünü, ağaçları, evlerin çatılarını ve mor renkli dağı seyretti. Gözünün önünden karman çorman gri perdeler geçiyordu. Uzak veya yakından kimse görünmüyor, Ebû Alâ'nın uzak ve boğuk sesi hendek tarafından geliyordu. Başını güçlükle kaldırdı. Üzüntü ve kederden yanan gözleri yorgundu. Başı vücuduna ağır geliyor gibiydi. Davut, sopasını ırmağın kenarına bırakarak üstünden atladı ve bilinçsizce caddenin kenarında taşların üzerine oturdu. Ansızın örtülü bir kadının ırmağın kenarında yakınına oturmuş olduğunu farkedince kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı. Kadın beklemeden başını çevirip ona gülümseyerek: "Huşenk! Şimdiye kadar nerde kaldın?" dedi.

Davud bu kadının sade söyleyişinden, kendisini nasıl görüp ürkmediğine şaştı. Sanki dünya onun olmuştu. Sormasından onun-

la konuşmak istediği açıktı. Ama gecenin bu vakti burada ne yapıyor? Acaba asil mi? Belki de âşıktır! Her halükârda, dişini tırnağına takıp kendi kendine "Ne olursa olsun, hiç olmazsa konuşma fırsatı doğdu. Belki beni teselli eder" dedi. Sanki dili tutulmuştu. "Hanımefendi, yalnız mısınız? Ben de yalnızım! Her zaman yalnızım! Ömrüm boyunca yalnızdım!" dedi.

Henüz sözü bitmemişti ki, kadın gözüne taktığı siyah gözlüğüyle tekrar yüzünü çevirerek "Peki siz kimsiniz? Huşenk zannettim. O her vakit gelir ve benimle şakalaşmak ister" dedi.

Kadın gülümseyerek: "Ben sizi görmüyorum. Gözlerim ağrıyor. Hey Davud!.. Kambur Davud!.. (Dudağını ısırdı) Sesin kulağıma tanıdık geldiğini görüyordum. Ben de Zîbende'yim. Beni tanıyor musunuz?" diye cevap verdi.

Yüzünün bir tarafına dökülen saçı hareketlenince Davud, dudağının kenarındaki siyah beni gördü. Boğazına bir şeyler tıkandı. İri ter damlaları alnına döküldü. Etrafına bakındı; kimse yoktu. Ebû Alâ'nın sesi yaklaşmıştı. Kalbi o kadar hızlı çarpıyordu ki nefesi duruyordu. Bir şey söylemediği halde baştan aşağı titreyerek doğruldu. Nefret etmişti. Sopasını alıp, ağır adımlarla düşe kalka geldiği yoldan geri döndü. Tırmalanmış sesiyle kendi kendine mırıldanıyordu: "Bu Zîbende'ydi! Beni görmüyordu!.. Huşenk belki nişanlısı ya da kocası olmuştur... Kimbilir? Hayır... asla... Tamamen vazgeçmek lazım!.. Hayır, hayır, ben artık yapamam..."

Yolda gördüğü köpeğin yanına yaklaşarak oturdu ve onun başını tümsek göğsü üzerine bastırdı. Ama köpek ölmüştü!

Tahran, 7 Ekim 1930

madeleine

Evvelki gece oradaydım, o küçük kabul odasında. Annesi ve kız kardeşi de oradaydı. Annesi gri, kızları da kırmızı elbise giymişlerdi. Kanepeler de kırmızı kadifedendi. Dirseğimi piyanoya dayamış onlara bakıyordum. Gramofonun iğnesi siyah plakta, hüzün verici ve heyecanlı "Volga Gemicileri" parçasını çalmaya başlayıncaya kadar hepsi suskundu. Gök gürültüsü sesi geliyor, yağmur damlaları pencere camına çarpıyordu. Çıkan ses müziğin tekdüze sesiyle karışıyordu. Madeleine önüme oturmuş, endişeli ve meyus bir halde başını eline almış dinliyordu. Gizlice onun parlak saçlarına, çıplak kollarına, boynuna, o çocuksu ve canlı profiline bakıyordum. Takındığı bu durum bana yapmacık geliyordu. Onun sürekli koşması, oynayıp şakalaşması gerektiğini düşünüyordum. Beyninde düşünce doğmasını da tasavvur edemiyor, onun üzülebileceğine inanamıyordum. Ben de seviyordum onun çocuksu ve laubali durumunu.

Bu üçüncü kezdi ki onunla karşılaşıyordum. İlk defa sahilde tanıştırıldım. Fakat o günden bu yana çok değişmiş. O ve kız kardeşi mayo giymişlerdi. Özgürce rahat bir haldeydiler. Onun çocuksu, şeytan bir hali ve parlak gözleri vardı. Güneş batmak üzereydi. Denizin dalgası, gazinonun sazı, tümünü anımsıyorum. Şimdi yüzleri solmuş, endişeli ve başları önde, bu sene moda olan ayak topuklarına kadar uzun etekli, kırmızı-mor giysileriyle yaşıyorlar. Derin ve boğuk sesi denizin dalga sesine benzeyen plak durdu. Anneleri havayı neşelendirmek için kızlarının okul ve işlerinden bahsediyor ve "Madeleine, resimde en çalışkan öğrenci olmuş" diyordu. Bu söz üzerine kardeşi bana göz kırptı. Ben de görünüşte gülümseyerek onların sorularına kısa ve üstünkörü cevaplar veri-

yordum. Fakat aklım başka yerdeydi. Onlarla tanıştığım ilk günü düşünüyordum. Yaklaşık iki ay önce, geçen yaz tatili deniz kenarına gitmiştik. Hâlâ hatırımdadır. Arkadaşlardan biriyle öğleden sonra saat dörtte, sıcak hava ve kalabalıkta Trovil'e gidip, istasyonun önünden otobüs tuttuk. Otobüs, sahilden, ormanın içinden, yüzlerce otomobil, klakson sesi, havaya dağılan yağ ve benzin kokusu arasında kayıyor, sallanıyordu. Kimi zaman denizin manzarası ağaçların arasından görünüyordu.

Nihayet durakların birinde indik. Burası Vilrovil'di. İki tarafında taş ve toprak duvarlar bulunan birkaç alçak ve yüksek sokaktan geçtik. Taftun ekmeği şeklinde, sahilin yüksekçe bir kısmına inşa edilmiş küçük bir plaja geldik. Denizin kenarındaki bir boşlukta küçük bir gazino görülüyordu. Etrafında, tepenin yamaçlarına küçük ev ve köşkler yapılmıştı. Onun aşağısındaki kumsalda küçük çocuklar tek başlarına veya anneleriyle birlikte top veya çamurla oynuyorlar, erkekli kadınlı bir grup mayo ve vücutlarına yapışık giysileriyle yüzüyorlar, biraz suda koşup, dışarı çıkıyorlardı. Bir grup da kumsalda güneşe karşı oturmuş ya da uzanmış güneşleniyordu. Yaşlılar rengârenk gölgeliklerin altında, yaslanmış gazete okurlarken, göz ucuyla da kadınları seyrediyorlardı. Biz de gidip, gazinonun önünde sırtımız denize dönük olarak, kumsalın önüne çekilmiş yüksek ve genişçe bir setin üzerine oturduk. Güneş batmak üzereydi ve deniz dalgalanıyor, dalgalar sahile çarpıyor, güneşin ışınları dalgalar üzerinde üçgenler teşkil ederek parlıyordu. Denizin pus ve sisi arasında Le Havre limanına giden büyük ve siyah bir gemi görünmekteydi.

Hava biraz serinledi. Aşağıda olan insanlar yavaş yavaş yukarı geldiler. Bu arada baktım, arkadaşım kalktı ve bize yaklaşan iki kızla tokalaşarak beni tanıttı. Onlar da gelip, bizim yanımıza, yükset setin kenarına oturdular. Madeleine, elinde tuttuğu büyükçe bir topla gelerek yanımıza oturdu ve sohbete başladı. Sanki birkaç yıldır beni tanıyor gibiydi. Bazen doğrulup elindeki topla oynuyor, sonra tekrar gelerek yanıma oturuyordu. Ben, şakayla elinden topu çekiyordum, o da kendine doğru çekerken ellerimiz birbirine değiyor, yavaş yavaş ellerimizi sıkıyorduk. Elinin hoş bir sıcaklığı vardı. Göz ucuyla onun göğsüne, çıplak ayaklarına, başına ve boynuna bakıyor, başımı göğsü üzerine bırakıp, şuracıkta denizin karşısında uyumanın ne kadar güzel olacağını düşünüyordum.

Güneş battı. Soğuk renkli ay, bu küçük ve her yerden uzak kalmış plaja ailevi ve samimi bir hava vermişti. Birden gazinoda

dans müziği başladı. Eli elimde olan Madeleine, bir Amerikan dans şarkısı olan "Mississippi"yi söylemeye başladı. Elini sıkıyordum. Deniz fenerinin aydınlığı uzaktan suyun üzerinde yakamozlar yaparak yarım daire çiziyordu. Sahile çarpan suyun sesi kulağa geliyor, insanların gölgeleri önümüzden geçiyordu.

Bu görüntüler gözümün önünden geçerken, annesi gelip piyanonun başına oturdu. Ben kenara çekildim. Bir de baktım ki Madeleine uyurgezerler gibi yerinden doğrularak masanın üzerine bırakılmış olan nota yapraklarını karıştırdı. Onlardan birini ayırarak annesinin önüne bıraktı ve gelip, yanımda gülümseyerek durdu. Annesi piyano çalmaya başladı. Madeleine de yavaş yavaş söylüyordu. Bu, Vilrovil'de işittiğim dans şarkısı "Mississippi"ydi...

Paris, 6 Ocak 1929

ateşperest

Paris otellerinden birinin üçüncü kattaki odasında, pencerenin önünde, İran'dan yeni dönmüş olan Flanden (*) üstünde bir şişe şarap ve iki bardağın bırakıldığı küçük masada, eski dostlarından biriyle karşı karşıya oturuyordu. Aşağıdaki kahvehanede müzik çalınıyordu. Hava tutkun ve karanlıktı. Yağmur çiseliyordu. Flanden başını iki elinin arasından kaldırıp, şarap bardağını aldı ve sonuna kadar içtikten sonra arkadaşına dönerek:

— Biliyor musun? Bir zamanlar kendimi bu harabeler, dağlar ve çöller arasında kaybolmuş zannediyordum. Kendi kendime "Acaba gün olup ülkeme dönecek miyim? Bu müziği duyacak mıyım?" diye soruyordum. Bir gün dönmeyi arzu ediyordum. Seninle odada oturup dertleşeceğim böyle bir anı arzu ediyordum. Ama şimdi yeni bir şey söylemek istiyorum sana. Biliyorum, inanmayacaksın. Şimdi döndüğüme pişmanım. Biliyor musun, canım yine İran'ın havasını çekiyor. Sanki bir şeyi yitirmiş gibiyim!

Yüzü kızarmış ve gözleri halsiz bakan arkadaşı bu sözleri işitince şakayla elini masaya vurarak kahkahayla güldü ve "Eugene, şaka yapma. Ressam olduğunu biliyordum ama, şair olduğunu bilmiyordum. Peki bizi görmekten rahatsız mı oldun? Söyle bakalım, orada gönlünü kaptırmış olmalısın. Doğulu kadınların güzel olduklarını duymuştum" dedi.

— Hayır, bunlardan hiçbiri değil. Şaka yapmıyorum.

— Sahi, bir gün önce kardeşindeydim. Senden söz açıldı. İran'dan gönderdiğin birkaç yeni resmi getirdiler. Baktık. Anımsıyorum; hepsi harabe resmiydi... Ha, onlardan birine ateş tapınağı

(*) Flanden ve Kest, doksan yıl önce eski İran hakkında önemli araştırmalar yapmış olan iki İranologdur. Bu bölüm, Flanden'in notlarından alınmıştır.

dediler. Yoksa orada ateşe mi tapıyorlar? Ben senin bulunduğun ülke hakkında, yalnız güzel halıların olduğunu biliyorum. Başka bir şey bilmiyorum. Madem öyle, gördüğün her şeyi bize anlat bakalım. Bilirsin oradaki her şey, biz Parisliler için yenidir.

Flanden biraz sustuktan sonra şöyle dedi:

— Bana bir şey anımsattın. Bir gün İran'da başıma garip bir olay geldi. Şimdiye kadar hiç kimseye, hatta beraber olduğum arkadaşım Kest'e bile söylemedim. Bana güleceğinden korktum. Bilirsin ben hiçbir şeye inanmam. Fakat ömrüm boyunca yalnız bir defa riyasızca, son derece doğruluk ve dürüstlükle Tanrı'ya taptım. O da, resmini gördüğün, İran'daki ateş tapınağının yakınındaydı. İran'ın güneyinde bulunduğum ve Persepolis'te araştırma yaptığım sırada, bir gece arkadaşım Kest rahatsız olduğu için Nakş-ı Rüstem'e tek başıma gitmiştim. Orada dağı yontarak eski İran padişahlarının mezarlarını yapmışlar. Resmini görmüşsündür. Haç gibi bir şey dağa kazınmış. Onun üstünde, ateşkedenin önünde duran şahın sağ elini ateşe uzatmış resmi var. Ateşkedenin üzerinde onların tanrısı Ahuramazda duruyor. Aşağısı, eyvan şeklinde, taştan oyulmuş. Padişah mezarları taş lahitler içinde bulunuyor. Bu lahitlerden birkaçı orada görülüyor. Lahitlerin karşısında Zerdüşt Kâbesi denilen büyük ateşkede var.

Bir defasında, iyi anımsıyorum, gurup vaktine yakındı. Bu tapınağı ölçümlemekle meşguldüm. Yorgunluk ve güneşin sıcağından canım burnuma gelmişti. Birden İranlıların günlük giysilerini giymiş olan iki kişinin bana doğru gelmekte olduğunu farkettim. Yaklaştıklarında, iki ihtiyar olduklarını gördüm. Ama iki ihtiyar da, canlı, zinde, gözleri parlayan insanlar olup, kendilerine özgü simaları vardı. Onlara sorular yönelttim. İran'ın kuzeyinden gelen, Yezdli tacirler olduğu anlaşıldı. Dinleri, Yezd ahalisinin büyük bir kısmında olduğu gibi Zerdüşt diniydi. Yani eski İran padişahları gibi ateşperesttiler ve özellikle yollarını değiştirerek eski ateşkedeyi ziyaret etmiş olmak için buraya gelmişlerdi. Henüz sözleri bitmemişti ki çalı çırpı, kuru yaprak ve tahta parçası toplamaya başladılar. Topladıklarını üstüste yığarak bir küme teşkil ettiler ve daha sonra küçük bir ocak kurdular. Ben olduğum yerde şaşkın şaşkın onları seyrediyordum. Kuru tahtaları yaktılar ve dualar okumaya, benim hiç duymadığım özel bir dille bir şeyler mırıldanmaya başladılar. Zannederim, bu çivi yazısıyla taşlara kazınmış olan Zerdüşt ve Avesta diliydi.

İki ateşperest ateşin önünde duayla meşgulken başımı kaldı-

rınca, karşımda duran lahdin üzerinde bulunan kaya parçasına kazılan meclis resminin, tıpkı şimdi önünde durup gözümle gördüğüm canlı meclise benzediğini gördüm. Yerimde donakaldım. Sanki bu adamlar, Daryuş'un mezarı üstündeki kaya parçasında canlanmış, birkaç bin yıl öncesinden çıkagelmişler ve karşımda tanrılarının mazharına tapıyorlardı. Nasıl oluyor da bu eski dinin taraftarları bunca uzun zamandan sonra, Müslümanların bu dini yok edip silmek için harcadıkları çabaya karşın yine de, gizli fakat açık havada ateşin önünde toprağa kapanıyorlardı, şaşırıyordum!

İki ateşperest gidip gözden kayboldular. Ben yalnız kaldım. Ama küçük ateş ocağı hâlâ yanıyordu. Bilmiyorum, nasıl oldu? Kendimi dinsel bir heyecan ve dürtünün baskısında hissettim. Burada ağır bir sessizlik hüküm sürüyordu. Ay kükürt topu gibi tutuşmuş, dağın kenarından yükselmiş ve loş ışığıyla büyük ateşkedenin duvarlarını aydınlatıyordu. İki üç bin yıl geriye gittiğimi zannettim. Kendi milliyetimi, kişiliğimi ve çevremi unutmuştum. O iki ihtiyarın önünde yere kapanıp tapındıkları, dua ettikleri küle baktım. Üstünden mavi renkli dumanlar ağır ağır sütun şeklinde yükseliyor ve havada dalgalanıyordu. Kırık taşların gölgeleri, göğün sonsuz hudutları başımın üzerinde, ovanın görkemli sessizliği önünde parlayıp göz kırpan yıldızlar, bu esrarlı viraneler ve eski ateşkedeler arasında sanki çevre ve bu lahitlerin ve kırık taşların üzerinde uçuşan bütün geçmişlerin ruhları ve düşünce güçleri beni zorladı, ya da bana ilham geldi. Çünkü elimde değildi. Hiçbir şeye inancı olmayan ben, elimde olmadan, mavi dumanı yükselen bu külün önünde diz çökerek ona taptım! Ne söyleyeceğimi bilmiyordum. Ama mırıldanıp dua okumaya da ihtiyacım yoktu. Belki bir dakika geçti geçmedi kendime geldim. Ama Ahuramazda'nın mazharına, eski İran padişahlarının ateşe taptıkları gibi taptım. O dakikada ben ateşperesttim. Şimdi benim hakkımda ne istersen düşün. Belki de insanoğlunun zayıflığı ve güçsüzlüğüdür!..

Tahran, 7 Eylül 1930

abacı hanım

Abacı hanım Mahruh'un büyük kız kardeşiydi. Fakat tanımayanlar, onları görseydiler kardeş olduklarına inanamazlardı. Abacı hanım uzun boylu, zayıf, buğday renkli, kalın dudaklı ve siyah saçlıydı. Üstelik çirkindi de. Oysa Mahruh kısa, beyaz, küçük burunlu, kahverengi saçlı, çekici gözleri olan bir kadındı ve her zaman güldüğünde yanaklarına gamze düşüyordu. Hal ve tavır bakımından da birbirlerinden çok farklıydılar. Abacı hanım çocukluğundan beri inatçı, kavgacı olup, insanlarla anlaşamazdı. Hatta iki üç ay annesine küserdi. Kızkardeşi ise aksine insancıl, içten, iyi huylu ve güler yüzlüydü. Komşuları Nene Hasen ona "Hanum Sevgili" adını takmıştı. Anne ve babası da daha çok Mahruh'u seviyorlardı. Onların gözbebeği ve nazlı kızlarıydı. Ta çocukluğundan beri annesi Abacı hanımı dövüyor ve onunla zıt gidiyordu. Fakat görünüşte halkın gözü önünde, komşuların yanında ona üzülüyor, dizini dövüyor ve "Bu talihsizliği ne yapayım ha? Böyle çirkin kızı kim alır? Korkarım, sonunda dizimin dibinde kalacak! Bir kız ki ne malı var, ne güzelliği, ne de olgunluğu! Hangi zavallı onu alacak?" diyordu. Bu tür sözleri Abacı hanımın yanında o kadar çok söylemişlerdi ki o da tümüyle ümitsizliğe kapılarak kocaya varmaktan vazgeçmişti. Zamanın çoğunu namaz niyazla geçiriyordu. Evlenmeyi bir yana bırakmıştı. Yani kendisine kısmet de çıkmamıştı. Bir defasında onu marangoz çırağı Köpek Hüseyin'e vermek istedilerse de Köpek Hüseyin onu istemedi. Fakat Abacı hanım her oturduğu yerde "Bana koca çıktı ama ben istemedim. Pöh, bugünün kocaları hepsi ayyaş ve kötü. Bir baltaya sap olamazlar. Ben hiçbir zaman kocaya varmayacağım" derdi.

Görünüşte bu sözlerden dem vuruyordu, ancak içinden Köpek

Hüseyin'i sevdiği ve evlenmeyi çok arzuladığı aşikârdı. Ama beş yaşından beri çirkin olduğunu ve kimsenin onu almayacağını işittiği için ve bu dünyanın nimetlerinden nasipsiz kalacağını bildiğinden, namaz niyaz yoluyla öteki dünyanın malına kavuşmak istiyordu. Bu yüzden kendine teselli bulmuştu. Evet, güzelliklerinden nasibi olmadıkça bu iki günlük dünya neye yarar? Ebedi ve sonsuz dünya onun olacak! Bütün güzel insanlar, kardeşi ve herkes onu arzu edecekler. Muharrem ve Safer ayları gelince Abacı hanımın harekete geçip, kendini gösterme zamanı geliyordu. Onun katılmadığı hiçbir rovzehânî(*) meclisi yoktu. Tâziyelerde(**) öğleden bir saat önce yerini tutuyordu. Bütün mersiye okuyanlar onu tanıyorlar ve ağlayıp inlemeleriyle meclisi hararetlendirmesi için Abacı hanımın minberin ayak ucunda bulunmasını çok arzu ediyorlardı. Mersiyelerin çoğunu ezberlemişti. Hatta vaazlarda çok bulunup, pek çok konuyu bildiğinden dolayı, komşuların çoğu hatalarını sormaya ona geliyorlardı. Sabah erkenden ev halkını uyandıran oydu. Önce kızkardeşinin yatağı başına gidiyor, ona bir tekme vurarak "Öğle oldu. Ne zaman abdest alıp namazını kılacaksın?" diyordu. O zavallı da kalkıyor, uykulu uykulu abdest alıyor ve namaza duruyordu. Sabah ezanı, horoz sesi, sabah rüzgârı, namaz sesi Abacı hanıma özel bir hal, ruhani bir hava veriyordu. Vicdanıyla başı açıktı. Kendi kendine "Tanrı beni cennete göndermezse, peki kimi gönderecek?" diyordu. Günün geri kalanında ev işlerinin bir kısmına baktıktan ve ona buna laf yetiştirdikten sonra, çekilmekten sararmış siyah tesbihi eline alıyor ve salavat gönderiyordu. Şimdi bütün dileği, ne yapıp edip, bir kere Kerbelâ'ya gitmek ve orada bulunmaktı.

Fakat kızkardeşinin bu taraklarda bezi yoktu, hep ev işi yapıyordu. On beş yaşına gelince de hizmetçiliğe gitti. Abacı hanım yirmi iki yaşında olmasına rağmen evde kalmıştı. İçinden de kızkardeşini kıskanıyordu. Mahruh'un hizmetçiliğe gitmesinin üzerinden bir buçuk yıl geçmesine rağmen, Abacı hanım bir kere olsun onu arayıp hatırını sormadı. Mahruh, yakınlarını görmek için on beş günde bir eve geldiğinde, Abacı hanım ya biriyle kavga ediyordu, ya da namaz kılmaya gidip iki üç saat oyalanıyordu. Sonra da bir araya gelip oturduklarında kızkardeşine iğneli ve kinayeli sözler söylüyor, namaz, oruç, temizlik vesaire hakkında vaaz vermeye başlıyordu. Mesela, "Böyle süslü püslü kadınlar ortaya çıktı-

(*) İmamlar ve şehitler için minberde okunan mersiye ve hutbe (Ç.N.)
(**) Hz. Hüseyin ve Kerbelâ şehitleri için verilen temsil (Ç.N.)

ğından beri ekmek pahalandı. Yüzünü kapamayan kimse, öbür dünyada cehennemde saçlarından asılacak. Gıybet eden kimsenin başı dağ kadar büyüyecek ve boynu kıl gibi incelecek. Cehennemde insanın ejderhalara sığınacağı yılanlar vardır..." ve bu tür sözler ediyordu. Mahruh, bu kıskançlığı hissetmesine rağmen belli etmiyordu.

Günlerden bir gün ikindiye doğru Mahruh eve geldi. Annesiyle bir süre sessiz sessiz konuştuktan sonra gitti. Abacı hanım da odanın öbür ucuna, karşılarına oturmuş, somurtmuştu. Fakat kıskançlığından, kız kardeşiyle sohbetin konusunun ne olduğunu annesine sormadı. Annesi de hiçbir şey söylemedi.

Akşam olunca babası kirece bulaşmış yumurta şeklindeki şapkasıyla inşaattan döndü. Üstünü başını çıkardı. Tütün kesesini ve çubuğunu alıp dama çıktı. Abacı hanım da işlerini yaptığı kadarıyla bıraktı. Annesiyle birlikte Halep semaveri, güveç, bakır tas, turşu ve soğan alıp kilimin üstüne gittiler ve bir araya oturdular. Annesi Mahruh'un çalıştığı evde uşak olan Abbas'ın Mahruh'la evlenmek istediğini söyleyerek giriş yaptı. Bugün sabah da ev boşken Abbas'ın annesi istemeye gelmişti. Sonraki hafta nikâh kıymak, 25 tümen süt pahası(*) vermek, ayna, şamdan, Kuran, bir çift ayakkabı, tatlı, kura kesesi, başörtüsü, sırmalı basma şalvarla birlikte otuz tümene mihr yapmak istiyorlarmış. Babası, yelpazeyle serinlerken ve bir yandan ağzının kenarına koyduğu kesme şekerle kıtlama çay içerken, başını salladı ve kısaca: "Pekâlâ, hayırlı olsun! Zararı yok" dedi. Şaşırmadan, sevinmeden ya da düşüncesini söylemeden. Sanki karısından korkuyordu. İçi içini yiyen Abacı hanım meseleyi öğrenir öğrenmez artık bundan sonra konuşulacaklara kulak veremeyerek namaz bahanesiyle kalktı. Aşağıdaki beş kapılı odaya gitti. Küçük aynanın karşısında kendisine baktı. Sanki ihtiyarlamıştı. Şu birkaç dakika onu birkaç yıl yaşlandırmış gibiydi. Kaşları arasındaki kırışıklığa dikkatlice baktı. Saçları arasında beyaz bir kıl buldu. İki parmağıyla onu kopardı. Bir müddet lambanın önünde ona uzun uzun baktı. Kıl kökünün acımasını hissetmedi bile.

Bunun üzerinden birkaç gün geçti. Bütün ev halkı harekete geçmişti. Çarşıya gidip geliyorlardı. İki parça sırmalı şalvar aldılar. Sürahi, bardak, gülabdan, maşrapa, takke, tuvalet kutusu, rastık, pirinç semaver, nakışlı perde ve her şeyi satın aldılar. Annesi hasretini çok çektiğinden, evden eline ufak tefek, kırıntı döküntü ne geçerse Mahruh'un çeyizi için bir kenara koyuyordu. Hatta Abacı

(*) Damat tarafından gelinin anne ve babasına verilen para (Ç.N.)

hanımın annesinden birkaç kez istemesine rağmen vermediği yün seccadeyi de Mahruh için ayırmıştı. Abacı hanım bu birkaç günde suskun ve endişeli olarak her şeyi göz ucuyla gözetliyordu. İki gündür başının ağrıdığını söyleyerek yatmıştı. Annesi de durmadan ona kızıyor ve "Kızkardeş hangi gün içindir ha? Biliyorum, kıskançlıktan. Kıskanç arzusuna ulaşamaz. Çirkinlik, güzellik benim elimde değil. Tanrı'nın işidir. Gördün işte. Seni Köpek Hüseyin'e vermek istedim. Ama seni beğenmediler. Şimdi kendini hastaymış gibi gösterip, işin bir ucundan tutmuyorsun. Sabahtan akşama kadar oturup nefes alacak zamanım yok. Bu ihtiyar halimle, bu fersiz gözlerimle dikiş dikmek zorundayım" diyordu.

Abacı hanım da içindeki kıskançlığıyla içi içini yiyor ve yorganın altından cevap veriyordu: "İyi iyi, ömrünün sonunda bulduğun o damatla boşuna kürek çekiyorsun. Abbas gibileri dolu. Elini sallasan, ellisi gelir. Boşuna gösteriş yapıyorsun. Herkes Abbas'ın ne mal olduğunu biliyor. Daha sana Mahruh'un iki aylık gebe olduğunu söylemedim. Kendim gördüm. Karnı şişmiş. Ama ben yüzüne vurmadım. Onu da kızkardeşim olarak kabul etmiyorum." Annesi hiddetinden yerinde duramıyor, "İnşallah dilin tutulsun, teneşire gelesin. Utanmaz kız. Git, defol! Kızımın adını lekelemek mi istiyorsun? Biliyorum, bunlar içindeki acıdan. Geber e mi! Bu gövdenle kimse seni almaz. Şimdi de üzüntünden kızkardeşine iftira ediyorsun ha? Sen demedin mi, Allah'ın, yalan söyleyene Kuran'da kezzâb yazdığını? Allahtan, güzel değilsin. Yoksa saat başı vaaz bahanesiyle evden kaçar laf yumurtlarsın. Git, git hadi, bütün bu namazın, orucun bir işe yaramaz. İnsanlar yalancı olmuş!" diyordu.

Bu birkaç gün anayla kız arasında bu gibi sözler edildi. Mahruh da şaşkın şaşkın bu çekişmelere bakıyor, ama hiçbir şey söylemiyordu. Nihayet düğün gecesi geldi. Bütün komşular ve rastık çekilmiş kaşları, allık ve pudralı yüzleriyle pasaklılar, kokanalar, örtüleri, pamuklu şalvarları ve dağınık saçlarıyla toplanmışlardı. Bu arada Nene Hasen çok neşeli ve şımarıkça, gülümseyip boynunu yatırarak oturmuş dümbelek çalıyor ve aklına gelen her şarkıyı okuyordu: "Ey sevgili, mübarek olsun, inşallah mübarek olsun...", "Geldik, yine geldik, damat evinden geldik. Herkes ay, herkes şah, her göz badem", "Ey sevgili mübarek olsun, inşallah mübarek olsun", "Geldik, yine geldik gelin evinden geldik", "Herkes kör, herkes gevşek, bütün gözler nemli", "Sevgili, mübarek olsun, huriyi periyi götürmeye geldik. İnşallah mübarek olsun."

Bunları ardı ardına tekrarlıyordu. Gelen geleneydi. Gri siniyi bir taraftan doldururlarken, gormesebzînin(*) kokusu havaya dağılmıştı. Birisi mutfaktan kediyi kovuyor, diğeri ciğer yemeği için yumurta istiyordu. Birkaç küçük çocuk el ele tutuşmuşlar oturup kalkıyorlar ve "Hamamcığın karıncası, otur, kalk" diyorlardı. Kiralanan bakır semaverleri yaktılar. Tesadüfen Mahruh hanımın kız arkadaşlarıyla nikâh başına geleceğini haber verdiler. İki masayı tatlı ve meyveyle donatıp, her iki başa iki sandalye koydular. Mahruh'un babası, masraf çok oldu diye düşünceli düşünceli yürüyor, annesi ise geceleyin kukla oynatılacağı için iki ayağı bir pabuçta telaşlı telaşlı koşturuyordu. Fakat bu gürültü, hayhuy arasında Abacı hanımdan haber yoktu. Öğleden sonra ikide çıkıp gitmişti ve kimse de nerede olduğunu bilmiyordu. Kuşkusuz vaaza gitmişti!

Şamdanlar yanıp nikâh kıyıldıktan sonra Nene Hasen'den başka herkes gitmişti. Gelin ve damat elele vermişler, beş kapılı odada yanyana oturmuşlardı. Kapılar da kapalıydı.

Abacı hanım eve girdi. Örtüsünü çıkarmak için dosdoğru beş kapılı odanın bitişiğindeki odaya girdi. İçeri girdiği vakit beş kapılı odanın perdesi çekilmişti. Merakından perdenin ucunu aralayınca, camın arkasından süslenip rastık çekmiş Mahruh'u şamdanın aydınlığı önünde, yirmi yaşında tahmin edilen genç damadın yanında her zamankinden daha güzel gördü. Üstünde tatlı olan masanın yanına oturmuşlardı. Damat, elini Mahruh'un beline dolamıştı. Sanki onu farketmişler gibi Mahruh'un kulağına bir şeyler fısıldadı. Belki de Mahruh kardeşini tanımıştı. Ama onun yüreğini daha da yakmak için gülüştüler ve birbirlerinin yüzlerini öptüler. Ta bahçenin içinden Nene Hasen'in dümbelek sesi geliyor, Nene Hasen "Ey sevgili, mübarek olsun..." şarkısını okuyordu. Abacı hanımda kıskançlık ve nefretle karışık duygular uyandı. Perdeyi bıraktı. Gidip, üstündeki örtüyü çıkarmadan duvarın kenarına koyulan yatağa oturdu. Ellerini çenesine dayamış bakıyor ve halının üzerindeki çiçek ve dal resimlerine gözünü dikiyordu. Onları sayıyor, aklına yeni şeyler geliyor, gördüklerinin renk uyumuna dikkat ediyordu. Biri gelip biri gidiyor, ama o kim olduğunu görmek için başını bile kaldırmıyordu. Annesi odasının kapısına gelerek "Niçin yemek yemiyorsun? Niçin huysuzluk yapıyorsun ha? Neden buraya oturdun kaldın? Siyah örtünü çıkar. Niye uğursuzluk yapıyorsun? Gel kardeşini öp. Gel de cam arkasından gelinle damadı seyret. Ay parçası gibiler. İmrenmiyor musun yoksa? Gel, sen de bir

(*) Et, sebze ve fasulyeyle pişirilip, pilavla birlikte yenilen bir yemek (Ç.N.)

şeyler söyle. Herkes, kızkardeşi nerde, diye soruyordu. Ne cevap vereceğimi bilemedim" dedi.

Abacı hanım sadece başını kaldırarak "Ben yemek yedim" dedi.

* * *

Geceyarısıydı. Herkes aklındaki düğün gecesiyle uyumuş, güzel düşler görüyordu. Birdenbire, sanki biri suda çırpınıyormuş gibi şılap şulup bir ses tüm ev halkını uykudan uyandırdı. Önce bir kedi ya da çocuk havuza düştü zanmıyla çırılçıplak kalkıp lambayı yaktılar. Nereye baktılarsa da, olağanüstü bir şey yoktu. Geri dönüp yatmaya gidecekleri sırada Nene Hasen, Abacı hanımın kapı yanındaki su deposuna düştüğünü gördü. Lambayı öne tuttuklarında Abacı hanımın cesedinin su yüzüne çıkmış olduğunu gördüler. Örülü siyah saçları yılan gibi boynuna dolanmış, yeşil elbisesi vücuduna yapışmıştı. Yüzü, görkemli ve nurani bir haldeydi. Sanki ne çirkinlik ne güzellik, ne düğün ne işkence, ne gülme ne ağlama, ne sevinç ve ne de kederin bulunduğu bir yere gitmişti. O, cennete gitmişti!

Tahran 20 Ekim 1930

ölü yiyenler

Rafta duran gaz lambası duman veriyor, ama geniş mindere oturmuş olan iki kadın bunu farketmiyordu. Siyah örtülü, yukarıya doğru oturmuş, misafir olduğu anlaşılan biri, elindeki büyük mendiliyle ardı ardına burnunu siliyor ve başını sallıyordu. Öteki, yüzündeki koyu namaz örtüsüyle sözümona ağlayıp inliyordu. Kapı açıldı. Kuması, şişkin gözleriyle nargile getirip misafirin önüne koydu. Sonra odanın kenarına çekilerek oturdu. Misafirin yanında oturan kadın, ansızın sinirlenmiş gibi saçını başını yolup başını göğsünü dövmeye başladı:

— Bibi hanımcığım. Bu koca değil, bir cevher parçasıydı. Başıma toprak çalsınlar ki kıymetini bilmedim. Hanımcığım, bu adam bana bir sen bile demedi. Zavallı kocam! O ölmedi, öldürdüler onu.

Örtü başından düştü. Kınalı saçları yüzüne döküldü. Kendini yatağa atıp baygınlık geçirdi.

Bibi hanım ağzında marpuçla kumaya dönerek:

— Nergis hanım, burda gülsuyu bulunmaz mı?

Nergis soğukkanlılıkla kalkarak, raftan gülsuyu şişesini aldı ve misafirin eline vererek yavaşça:

— Bu bayılmalar yalandan. Meşedî çene çalarken, elini uzatıp cep saatini aldı, dedi.

Bibi hanım, baygın yatanın kollarını ovdu. Gülsuyunu burnuna götürdü. Kadın kendine gelince oturdu:

— Gördün mü başıma neler geldi? Bibi hanım, bugün sabahtı. Meşedî yatağında oturmuştu. Bana "Bir sigara yakıp ver bana" dedi. Sigarayı eline verdim. İçti. Hanımcığım, sanki içine doğmuştu. Sonra "Ben artık ölüyorum. Ama senin bu utangaçlığınla ne yapacağım?" dedi. "İlahi, Allah ömür versin" dedim. "Yüreğimde hayır

kalmadı. Artık biliyorum, yapacağını yaptı. Ama sana acıyorum. Eviçinbir bağış mektubu yazarsan altını mühürlerim" dedi.

Bibi hanım göğsünü temizleyerek "Menije hanım. Böyle kendini bırakıp koyverme. Evladın sağolsun" dedi. Nargileyi Menije'ye uzattığında Menije'nin altın bilezikleri bileğinde parıldadı. Menije hanım: "Hayır Meşedî Receb'den sonra artık yaşayamam. Ben zavallı, boğazına kadar borçlu bir kadınım. Artık oğlumla bu şehirde kalamam. Şu altındaki çul da küçük çocuğumun malı. Bibi hanım, rahmetli yüzü kıbleye dönükken bana 'Anahtarımı bul da, kimsenin eline geçmesin' dedi" diye ilave etti.

Nergis odanın kenarında hık hık ağlıyordu.

Bibi hanım: "Allah tuttuğunu kolay getirsin. Şu geçen haftaydı. Kurşun tozu almak için Meşedî'nin dükkânına gittim. Rahmetli ne yaptıysam benden para almadı. 'Seyyid hanım, sizin bizde hakkınız var' dedi. Hanımcığım, Meşedî'nin ne rahatsızlığı vardı da böyle bozuldu?" dedi.

Menije: — Üç gün üç gecedir gözüme uyku girmedi. Hanımcığım, bu adamın yatağı başında hizmet ettim, parçalandım. Gidip camide onun için dua ettim. Hekim Musa'yı getirdim ona. "Çok soğuk almış" dedi. Ben de elimden geldiğince sıcak koydum karnına. Ona sığır dili demledim. Yumurta, anason, kediotu, boğadikeni, tilkiüzümü, turunç yaprağı içirdim. İki gündür iyiydi. Bu sabah yatağının başında uyukluyordum. Baktım, Meşedî saçlarıma elini sürerek dedi ki: "Menije, sen yanımda çok zahmet çektin. Ne kötülük, ne hata yaptıysam, şimdi bağışla beni. Hakkını helal et. Senin üstüne kadın aldıysam, cariye olsun diyeydi" dedi. İki defa "Hakkını helal et" dedi. Ben de gönlünü almak için, "Hadi kalk. Ne diye ihtiyar kadınlar gibi konuşuyorsun? Dükkânında işinin başına git" dedim. Hanımcığım, birazcık kestirmek için çıktım. Lazım olur da yatağını düzeltir diye Nergis'i Meşedî'nin yanına gönderdim. Ama Bibi hanım, bir tane oğlumun canı için yalan söylüyorsam, öğleye doğru uyanınca, baktım, hali daha da kötüleşmiş ondan ayrıldığım bu bir saat içinde!

Bibi hanım elindeki mendiliyle burnunu sildi ve başını manalı manalı salladı.

Nergis: — Elinden geleni ardına koyma! Rahmetli sağken kanına susadındı. Şimdi birden aziz mi oldun! Onun için saçını süpürge mi ettin? Bibi hanım, gençliğimin hayrını görmeyeyim eğer yalan söylüyorsam. Ben hep Meşedî'nin hizmetçiliğini yapıyordum. O da hep yiyor, uyuyordu. Şimdi gözüme baka baka yalan

söylüyor. Yani ben mi öldürdüm onu? Niçin anahtarla her şey elinin altında olup odayı yüzüme kapayan kimse onu öldürmüş olmasın, ha?

Menije: — Ne saçma sapan şeyler! Kimse seninle konuşmuyor. Her aşın nohudu gibi lafa girip duruyorsun. İş işten geçti artık. Artık sana laf yetiştirmeyeceğim.

Bibi hanım: — Salavat gönderin, şeytana uymayın. Nergis hanım, siz dışarı çıkın.

Nergis ağlayarak kapıdan çıktı.

Menije: — Hey anam hey, biz de talih yok ki işte, biliyorsun. Allah da şahit. Başıma gelenleri seyredin. Ben bu çingene oynak karıyla bu evde nasıl yaşayabilirim?

Bibi hanım: — İtibarsızlık yüz sopadan daha kötüdür.

Menije: — Her neyse, hanımcığım, size ne söyleyeyim? Ben havuzun kenarındaydım. Bir de baktım ki, Nergis bir taraftan başını dövüyor, bir taraftan da "Koşun! Gitti, Meşedî gitti!" diyordu. Hanımcığım, Allah kara gününüzü göstermesin. Koşup odaya girdim. Baktım ki Meşedî yılan gibi kıvrılıp çöreklenmiş. Soluk soluğaydı. Birden gerisingeri yıkıldı. Dişleri kenetlendi. Beti benzi uçtu, bembeyaz kesildi. Kendini kaybetti. Gözünün siyahlığı kayboldu. Vücudu dondu kaldı. Nefesi tıkandı. Ben de koşup, aynayı getirdim. Ağzının önüne tuttum. Sanki bir yıldır nefes almıyordu. Hanımcığım, başımı yere çaldım. Saçlarımı yolum yolum yoldum. Allah hiçbir kulunun başına getirmesin. Sonra gidip, sizin Kerbelâ'dan hediye olarak getirdiğiniz topraktan bardağa doldurup boğazına döktüm. Dişleri kenetlenmişti. Sonra gözlerini kapadım. Çenesini bağladım. Âşık Ali'ye adam gönderdim. Onu defin ve kefen vekili yapıp yirmi tümen verdim. Hanımcığım, naaşı iki saat bile yerde kalmadı. Şimdi onu defnetmiş olmalılar.

Menije nargileyi Bibi hanımın eline verdi.

Bibi hanım başını salladı: — Ne büyük mutluluk hanımcığım. O kadar sevap sahibiydi ki. Ruhunu hemen rahatlattılar. Allah bol bol rahmet eylesin. De bakalım, bizim cesedimiz kaç gün yerde kalacak? Hanımcığım, Meşedî kaç yaşındaydı?

Menije: — Kurban olayım. Yine de gençti, yapılıydı. Kendisi hep derdi, Şehit Şah'ı kurşuna dizdiklerinde kırk yaşındaymış. Şimdiye kadar da yirmi yıl geçti. Hanımcığım, elli altmış yıl erkek için hiçbir şey değil. Olgun ve akıllı adamdı. Nergis onu zehirledi. Allah keşke onun yerine benim canımı alsaydı. Bu hayata doydum artık!

Bibi hanım: — Canınızdan uzak olsun. Ama ne mutlu ki, ölüsü yerde kalmadı. Hanımcığım, Allah temizler, topraklaştırır. Biz günahkârlar da hayattayız. Allah tüm kullarına acısın!

Nergis odaya girdi: — Şeyh Ali gelmiş, defin ve kefen parası olarakbeş tümen istiyor.

Menije: — Güvecin kapağı açık, ama kedide hayâ mı olur? Utanma diye bir şey kalmamış! Ölü yiyenler, kokularını alırlar. Şimdi de iki arada bir deredeyken, yolmaya çalış! Bütün talihsizlikler bir yana, Âşık Ali fırsattan istifade benim gibi zavallı kadından para istiyor. Bu para küçük çocuğun malıdır. Onun canciğer dostlarından, içtikleri su ayrı gitmeyen biri şimdi onun tabutunun yedi adım ardından gidiyor. Hepsi de tatlının başına üşüşen sinek olmuş! Yüzbaşı dün hal hatır sormaya gelmişti. Yanıp yakılıyordu. "Bütün bunlar hemşirenin işi. Niçin çorbası pişmemiş? Niye iyi bir doktor getirmediniz?" diyordu. İşlerimize bakacak adam olmadığından bugün adam gönderip haber saldım. Adliyede davası var diye bahane uydurmuştu. (Nergis'e) İyi, söyle, gelsin bakayım ne diyor?

Nergis nargileyi alıp, dışarı çıkar.

Menije tekrar ah vaha başlar: — Zavallı kocacığım! Beni kimsesiz bıraktı! Ben şimdi ne yapayım? Karakışın ortasında ufacık çocuğu başıma bıraktı. Ne yiyecek, içecek, ne kömür, ne hayat!

Şeyh Ali içeri girer. Büyük sarığı ve bozuk mu bozuk lehçesiyle: "Selamünaleyküm. Başınız sağ olsun. Kalanlara Allah ömür versin. Gölgeniz başımızdan eksik olmasın. Allah merhuma rahmet etsin. Bana ne kadar iyi davranırdı. Şimdi birinin beni teselli etmesi lazım. Hanımcığım, ölüm hak, miras helal. Allah'ın iradesi olmadan yaprak bile ağaçtan düşmez. Biz de nöbetimizi tutuyoruz. Bu işin düzeni böyle kurulmuş. Biz aciz kulların elinden bir şey gelmez. Bir bilseydiniz hanımcığım, tabut nasıl da dümdüz gidiyordu!"

Bibi hanım: — Ne mutlu hanımcığım! Tabutu dümdüz gidiyormuş!

Menije: — Peki söyleyin bakayım. Cenazeyi toprağa verdiniz mi? İşiniz bitti mi?

Âşık: — Hanımcığım, bu üzücü konuyu size hatırlattığım için bağışlayın. Fakat masraflar için beş tümen eksik geldi. Makbuzu da hazır. Mezarcının ücreti kaldı.

Menije: — Şimdi ölüyü mezarın başında Allah'a mı bıraktınız?

Âşık: —Hayır, mezarcı orada.

Bibi hanım: — Yetimin babası yansın ha!

Menije: — Ben zavallı nereden para bulmuşum? Meşedî'nin yüz dinar parası var diye biliyorsanız, yalan. Ayağımın altındaki bu çul Nergis'in eniklerinin malıdır. Yemin ederim odaya o bir çuval boşaltmış. Neden, gidip ondan almıyorsunuz? Başımın altında Karun'un hazinesi yok ya. Ben başı kapalı, her yerden habersiz bir kadınım. Sızlanıp yaranacak halim yok. Nereden bulmuşum, nasıl hesaplanıyor? Uyanık olun, bir makbuz yazın da, sonra işlere yetişecek bir adam bulunsun.

Âşık: — Allah gölgenizi başımızdan eksik etmesin. Elbette bizim hizmetlerimizi de dikkate alacaksınız. Başüstüne, başüstüne, hemen şimdi.

Bağdaş kurarak bir kâğıt parçası üzerine bir şey yazar ve Menije'nin eline verir. O da boynunda asılı olan bir keseye el atarak birkaç banknot çıkarır ve sayarak Âşık'a verir. Alındı makbuzunu da kesesine koyar.

Menije yine yakınıp sızlanmaya başlar: — Ben bu dul halimle ciğerimin kanıyla yüz dirhem biriktirmiştim. Bu da hac içindi. Kim bana geri verecek? Hatimi kim indirecek? Yedinci gece masraflarını kim verecek?

Âşık: — Eliniz dert görmesin. Hanımcığım, ben oldukça neden korkuyorsunuz? Hepsi benim üstüme. Meşedî'nin bende çok hakkı var. Beni unutmayın. (Kapıdan çıkar).

Bibi hanım: — Birinin ölüm gecesi kimse evinde uyumaz. Ne mutlu ki ölüsü ortada kalmadı.

Menije: — Keşke beni de götürmüş olaydı! Bu da yaşamak mı? Bir düşünün, şimdiye kadar elli tümen harcadım. Hepsini kendi cebimden verdim. Yarından itibaren nasıl bu evde Nergis'le beraber duracağım? Ne afet olduğunu bilmiyorsunuz. (Bakar) Allah korusun! Cinleri başına üşüşmüş! Tabutunu da yanında getirmiş sanki! (Feryat eder, bağırır).

Kapı açıldı. Nergis ve annesi içeri girdi.

Nergis'in annesi: — Selam, amma da gaz kokusu geliyor! İnsan değil misin, bu kokmuş odada oturakalmışsınız?

Nergis gidip lambanın fitilini aşağı çeker. Bibi hanım yarı kalkmış vaziyette Nergis'in annesinin önünde doğrulup oturur. Nergis başını eğmiş ağlar. Annesi şişmandır, kahverengi saçları vardır. Kızına: "Anacığım, böyle ağlama. Allah'a hoş gelmez. Bu evin içinde sen ve çocukların kimsesizsiniz. Hepsi teyze yeğen, siz haramzade öyle mi? Şöyle bir etrafına bak. Eğer dul olmamak

mümkün olsaydı, kurban olduğum peygamberin annesi dul olmazdı. Dört bir yanına göz kulak ol. Hiç kimsenin eşyalarını dağıtmasına fırsat verme."

Nergis ağlayarak kapıdan çıkar.

Nergis'in annesi: — Biliyor musunuz nedir? Ben bu rüzgârdan devrilecek kavak değilim. Ne yapalım, ölüm de bir defa, arkasından ağlamak da. Şimdi rahmetli gittiğine göre, kızımın ne yapacağını tayin etmeye gelelim. Yarından tezi yok kızımın üç küçük çocuğuyla yaşaması lazım. İstiyordum ki, malı, alacağı nesi varsa bu geceden verin de, hepsini yerli yerine koysunlar. Allah açık ağzı rızıksız bırakmaz. Ama bu küçük çocuklar serpilip gelişene kadar devenin kuyruğu da yere değer. Ölme eşeğim ölme. En kısa zamanda vekili vasiyi tayin etmek lazım.

Menije: — Bütün işi benim mi yapmam lazım? Mal dağıtımı olmasın dedim mi? Çok mu kötü yaptım? Kör Allah'tan ne diler? İki göz. Kendiniz gidin, mollasını hocasını getirin, mal dağıtımını yapsın.

Bu sırada Nergis girerek annesinin önüne bir fincan çay bırakır ve öfkeden dudağını sarkıtır.

Menije, Bibi hanıma: — Kabahat de iyi bir şey. Doğrusu canıma yetti artık! Allah uzak tutsun, Nergis eksikti, bir de tutup anacığını getirmiş. Daha kocası yaşarken, üç saat önce. Tuh, tuh, utanma ve hayâ kalmamış. Meşedî kendisi bana her şıllığın eline düşmesin diye anahtarı almamı vasiyet etti. Hemen şimdi gidip, vekili vasiyi getirin, varı yoğu nesi varsa tesbit etsin. Ben anahtarı vekilin eline vermeye hazırım. Bir dakika önceydi. Şeyh Ali geldi. Zorla benden beş tümen alıp gitti. Ben biçare, gönlü yaralı, yedi gökte bir yıldızım yok. Bu eve postu serdim. O rahmetlinin hatırası olmasaydı bu karakışta yalınayak çıkar giderdim evden. Meşedî'den sonra bu evin kapısı duvarı bana küfreder. Tam üç gün üç gece sabahlara kadar ibadet ettim. İş işten geçip de Meşedî ölünce, sevgili karısı Nergis hanım sallana sallana odaya girdi. Yalancıktan ağlayıp sızlandı. Ben de inadına kapıyı yüzüne kapadım.

Nergis: — Peki, peki, ama odada ne var ne yok hepsini toplamak için odanın kapısını kapadın. Şimdiye kadar bin türlü laf ettin. Meşedî'ye bakan, terini kurulayan bendim. Sen akşamları gidip, yatağına yatıyordun. Meşedî öleceği zamana kadar yatalak hasta olmadı. O zaman Meşedî hâlâ nefes alıyordu. Paraları kaldırmak için ağzını bağladın. Onu defnetmeleri için atik davrandın. Bunu yutacak enayi mi zannediyorsun beni? Sonra varı yoğu kal-

dırmak için kapıyı yüzüme kapadın. Şimdi bütün günahı bana yıkmak istiyorsun öyle mi?

Menije: — Yüzünü gusülhane suyuyla mı yıkadın be karı! Gözüme baka baka yalan söylüyorsun bir de! Benden geçmiş. Ben unumu eleyip, eleğimi astım. Sen git de kendi başının çaresine bak. Meşedî hayattayken her zaman kaybolan Nergis hanımı kapı ardında bulurlardı. İkindileri işten kan ter içinde döndüğünde süslenip püslenip karşılar, kapıyı açardı. Evinde saçlarımı ağarttığım koca için ay parçası gibi bir oğlan büyüttüm. Benim allığa pudraya harcayacak param yoktu. Yahudilerin mahallesine gidip, bana büyü yaptırdın. Kocamın gözünden düşürdün beni. Şimdi odanın diplerini bir arasalar, her yerde iyi talih duasıyla tılsımı çıkacak. Meşedî hastalandığı vakit ceremesini de benim çekmemi istiyordun ha? Eğer...

Nergis'in annesi: — Tamam, yeter artık! Köpek işemekle deniz murdar olmaz. Ne var biliyor musun? Ağzından çıkanı kulağın işitsin. Yoksa karşında beni bulursun. Şimdi bu evde kızıma baskı yapmak mı istiyorsun? Verem etmek mi istiyorsun onu? Tabii ki kızım gençtir. Her bir saçı bir tılsımdır. Meşedî ihtiyardı. Elbette genç kadını herkes sever.

Bibi hanım: — Salavat getirin, şeytana uymayın.

Nergis: — Hanımefendiydiniz. Her işin başıydınız. Her dolabın, kapının kilidi elindeydi. Ben zenci uşak gibi çalışıyor, sana hizmet ediyordum. Meşedî'nin hatırı için her bir dediğini iki etmiyordum. Sense her gece Meşedî'yle uğraşıyor, ağız dolusu kavga ediyordun. O da bana sığınıyordu. Yani onu odadan kovmamı mı beklerdin? Aslına bakarsan Meşedî'yi ölüme sen mahkûm ettin. Her ay onunla küs olurdun. Şimdi birden canciğer kocan mı oluverdi?

Menije: — Kör olası. Karısının üstüne kuma getirmek istemezdi. Adam, karısının gözü üstünde kaşı var denmesine hazır değildi. Kadın da, kendi üstüne kocasının bir kadın getirdiğini görürse, ona sevgisi kalmaz. Rahmetli yaşadıkça ömür törpüsü olacaktı. Gidince de seni gözümün önüne bıraktı.

Nergis: — O senin kabiliyetsizliğindendi. Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet. Şimdi geçen geçti, gelene bak. Ama küçük çocuğun hakkını yememek lazım. Doğrusuna bakacak olursan, kolundaki bu bilezikler küçüğün malıdır. Bugün sabaha kadar bunların bir tanesinden fazlası senin değildi. Peki öteki ikisini nerden buldun?

Menije: — Şuna da bak, durup durup laf yumurtluyor. Ben yirmi beş yıldır bu adamın evinde kemik çürüttüm. Dünkü karı benim malımı bana layık görmüyor. Şimdi ağzımdan ne çıkarsa, o mezardaki...

Bibi hanım: — Hanımcığım, salavat gönderin. Dilinize hâkim olun. Onun ruhu şimdi bütün sözlerinizi duyuyor. Dediğinize göre, öleli üç saat olmadı. Çocuklarını düşünün.

Menije: — Tabut ayağındaki çıngırakları mı?

Nergis'in annesi bağırır: — Aman! Aman! Allahım! Ölüye bak! (Bayılır).

Bibi hanım çığlık atar: — Vay anacığım! Cama bak! Meşedî! Meşedî gelmiş! (Dili tutulur).

Kadınlar hep birden bağırırlar. Kapı açılır. Meşedî, toprağa bulanmış beyaz kefeni, rengi uçmuş yüzü, pörsümüş saçlarıyla odaya girer ve kapıya yaslanarak divana oturur.

Menije, eli ayağı tutuşarak boynundan keseyi çıkarır. Anahtar demetiyle bilezikleri Meşedî'nin önüne fırlatır.

— Hayır, hayır, bana yaklaşma! Kalk git! Ölü, ölü... Al anahtar destesini. Sandığından aldığım yüz tümen kesenin içinde. Bu da beş tümenlik makbuz. Al, git! Acı bana, git, git! (Kalkıp, Bibi hanımın arkasına saklanır).

Nergis de örtüsünün ucundan bir şey çıkararak önüne atar: "Bu da takma dişlerin. Âşık Ali'den aldığım beş tümenle beraber. Al, git, çabuk ol, git." (Elleriyle yüzünü gizler ve annesinin eteğine düşer).

Menije: — Meşedî'ye elli tümene çıkan dişler!..

Meşedî şaşkınca gülümseyerek: — Hayır korkmayın... Ben ölmedim. Kalp kriziydi. Mezarda kendime geldim!

Menije: — Hayır, hayır. sen ölmüşsün, git! Canımızdan vazgeç. Beni sevmiyordun. Sevgili karın orada işte. (Nergis'i gösterir).

Meşedî Receb: — Hayır, ben ölmedim. Üstüme toprak atmamışlardı ki... kendime geldim.... Mezarcı bayıldı, kalktım... koştum! Yüzbaşının evine gittim.... Onun abasını giydim. Arabayla beni eve getirdi. Kendisi de bahçede.

Menije: — Bu da... bu da maşallah Âşık Ali'nin işi! Üç saat ölüyü ortada bıraktı! Nargile... Biri nargile getirsin bana... O hortlak!... hortlak!

Tahran, 4 Kasım 1930

hayat suyu

Bir varmış bir yokmuş. Allah'tan başka hiç kimse yokmuş.

Bir ayakkabı tamircisinin üç tane oğlu vardı: Kambur Hasenî, Kel Hüseynî ve Ahmetçik. Büyük oğlu Hasenî büyücü ve kavgacıydı. İkinci oğlu Hüseynî hem becerikli, hem beceriksizdi. Kimi zaman havuzun suyunu çeker, bazen kar kürür, çoğu zaman da başıboş aylak aylak dolaşırdı. En küçükleri olan Ahmetçik kendi halinde, babasının bir tanesiydi. Bir attar dükkânında çıraklık yapıyor ve aybaşında aldığı parayı getirip babasına veriyordu. Adamakıllı bir işi olmayan ve elleri harçlık almak için babalarına uzanan Ahmetçik'i büyük oğulların görmeye tahammülleri yoktu.

Tesadüfen şehirlerinde kıtlık baş gösterdi. Bir gün kunduracı oğullarını yanına çağırarak onlara "Biliyor musunuz? Artık benim işim gücüm yetmiyor. Şehirde de pahalılık aldı yürüdü. Sizler de artık yetiştiniz. Hepinizin küçüğü Ahmetçik bile maşallah on beş yaşında. Allah yardımcınız olsun. Gidip rızkınızı çıkarın, her biriniz birer iş, sanat öğrenin. Ben bu köşede kendime yetecek kadar kazanırım. Günün birinde haliniz vaktiniz düzelirse ne âlâ; bana da haber verin. Yok eğer yanıma dönerseniz, bir lokma ekmeğimiz var, birlikte yeriz" dedi.

Çocuklar: "Peki babacığım" dediler.

Kunduracı da her birine birer ekmek ve bir testi su verdi. Yüzlerini öperek uğurladı onları.

Üç kardeş yola koyuldular. Gözlerinin alabildiği, dizlerinin dayandığı yere kadar gittiler, gittiler. Nihayet yorgun argın bir yol kavşağına geldiler. Yorgunluklarını çıkarmak için bir karaağacın altına oturdular. Ahmetçik'in yorgunluktan uykusu geldi ve ağacın altında derin bir uykuya daldı. Ahmetçik'i kıskanıp, onun kanı-

na susayan büyük kardeşler, kendilerinden daha yetenekli olduğu için, işlerine burnunu sokup engel olmasından korktular. Kendi kendilerine "Ne yapmalı da bu belayı başımızdan atmalı?" dediler.

Kollarını arkadan sıkıca bağlayıp sürükleye sürükleye karanlık ve derin bir mağaraya attılar.

Ahmetçik ne kadar yalvarıp yakardıysa da onu dinlemediler ve kocaman bir kaya parçasını getirip mağarının ağzına dayadılar. Sonra Ahmetçik'in gömleğine güvercin kanı sürüp oradan geçen bir kervana verdiler ve onu kunduracıya vermesini, Ahmetçik'i kurt yediğini söylemesini salık verdiler. Sonra yollarına devam ettiler ve gide gide bir üç yol kavşağına geldiler. Orda kura çektiler. Biri doğuya gitti, biri de batıya.

* * *

Kambur Hasenî'ye gelince, sırtındaki yüküyle tüm su ve ekmeği bitene kadar yürüdü. Dar vakit bir ormandan çıktı. Uzaktan mavi bir alev gördü. Yaklaşınca bir büyücü kulübesi olduğunu gördü. Orada oturan ihtiyar kadına selam vererek "Neneciğim! Tanrı rızası için bana acıyın. Ben garip ve kimsesizim. Bugün burada yatacak bir yer verin. Açlık ve susuzluktan tükenmek üzereyim" dedi.

İhtiyar kadın "Senin gibi işsiz ve utanmaz bir kamburu kim ağırlar? Ama haline acıdım. Eğer dediğim işi yaparsan seni ağırlarım" dedi.

Hasenî beklemeden "Başüstüne, dediğiniz her işi yapmaya razıyım" dedi.

— Evimizin arkasındaki kör kuyuya bir mum düştü. Onu çıkar. Bu mumun mavi alevi var ve hiçbir zaman sönmez.

İhtiyar kadın ona su ve ekmek verdi. Sonra birlikte gittiler. Kulübenin arkasında Hasenî'yi bir zembile koyup kuyuya sarkıttı. Hasenî mumu aldı ve yukarı çekmesi için ihtiyar kadına işaret etti. İhtiyar kadın ipi çekti. Kuyunun ağzına gelir gelmez mumu kapmak için elini uzattı. Hasenî bundan kuşkulanarak:

— Hayır, şimdi değil. Bırak ayağım yere değsin. O zaman mumu vereyim, dedi.

İhtiyar kadın öfkelenince ipin ucunu bırakıverdi. Hasenî takla makla aşağıya düştü. Ama hiçbir şey olmadı, burnu bile kanamadı. Mum da hâlâ yanıyordu. Fakat Hasenî'nin ne işine yarardı? Bu kuyunun içinde öleceğini görünce düşünceye daldı. Sonra cebinden

bir çubuk çıkararak "Bana kalan son şey" dedi. Çubuğu mumun mavi aleviyle ateşledi ve birkaç nefes çekti. Kuyunun içi dumanla doldu. Birden ipek bir kumaş içinde eli göğsünde bir cüce belirerek "Ne emredersiniz?" dedi.

Hasenî: — Sen kimsin? Cin misin, peri misin? İnsan mısın?

— Ben küçüğünüz ve hizmetçinizim.

— Önce yardım et de yukarı çıkayım. Sonra para pul ve hayat istiyorum.

Cüce, Hasenî'yi sırtına alıp kuyudan çıkardı. Sonra ona:

— Eğer para, pul ve iyi bir hayat istiyorsan bu olur. Buradan yürü, bir şehre ulaşacaksın. Orda her işin yoluna girer. Ama hayat suyundan sakınmaya çalış, dedi ve eliyle bir tarafı gösterdi. Hasenî heyecanlanıp eli ayağına dolaştı. Mum elinden kurtuldu ve kuyunun dibine düştü. Bir de bakınca cücenin kaybolduğunu gördü. Sanki yer yarılmış da içine girmişti.

Hasenî, karanlığın içinde cücenin gösterdiği yoldan dosdoğru yürüdü. Şafak sökerken nehir kıyısında bir şehre ulaştı. O beldenin tüm insanlarının kör olduklarını gördü. Nehir kıyısına eğilerek yüzüne bir avuç su serpti. Bir avuç da içti. Yakınında olan bir köre:

—Amcacığım, burası neresi? diye sordu.

—Bilmiyor musun yoksa? Burası altın saçan ülke, diye cevap verdi o adam.

Hasenî: "Tanrı rızası için. Ben garibim. Uzak bir şehirden geliyorum. Yol da bilmiyorum. Bana yiyecek bir şeyler verir misin?" diye sordu.

Adam: — Burada hiç kimseye bedava bir şey vermezler. Bu nehrin kumundan bir avuç verirsen, sana ekmek veririm, diye cevaplandırdı.

Hasenî nehrin kumlarına elini daldırınca, bütün toprağın altın olduğunu gördü. Çok keyiflendi. Bir avuç o adama vererek ondan ekmeği aldı. Hemen yedi. Ceplerini de altın kumla doldurarak yola koyuldu ve şehre doğru yürüdü. Ulaştığında oranın büyük bir şehir olduğunu gördü. Ama tüm şehir koyun ağılı gibi üst üste kurulmuştu. Halkı kör olduğu için ya mağara kovuklarında, ya da bu tepeciklerin altında yaşıyorlardı. Gece ve gündüz onlar için birdi. Tüm şehirde tek bir lamba bile yanmıyordu. Devlet ilanları ve yazılar iri harflerle kalın mukavvalar üzerine basılıyor, tüm halk asık suratla, biçimsiz kirli giysiler ve şişkin gözleriyle kurt gibi birbirlerine dolaşıyorlardı. Birine "Amcacığım, niçin buranın insanları kör?" diye sordu.

Adam: "Bu ülkenin toprağı altınla karışıktır ve özelliğinden olacak, gözü kör ediyor. Gözlerimize şifa verecek bir peygamberi gözümüz yolda bekliyoruz. Her ne kadar zenginsek de, gözümüz olmadığı için fakir olup da dünyayı görmeyi çok isterdik. Bundan dolayı süklüm püklüm şehrimizde kalakaldık" diye cevap verdi.

Hasenî iştahlandı. Kendi kendine "Bunlar adamakıllı aldatılıp sağılabilir. Ben onların peygamberi olursam, ne zararı var?" dedi. Gidip, meydanın köşesindeki minbere çıkarak bağırmaya başladı:

— Ey insanlar! Bilin ki ben, beklenen peygamberim. Size müjde vermek için Tanrı tarafından geldim. Tanrı sizi denemek istediği için, gerçekleri daha iyi arayabilmeniz ve hakikatleri gören gözünüzün açılması nedeniyle bu alçak dünyayı görmekten sizi mahrum etti. Çünkü kendini bilmek, Tanrı'yı bilmektir. Dünya baştan başa şeytani vesvese ve asılsız şeylerle doludur. Dedikleri gibi, göz görünce, gönül çok şey ister. Siz görmediğinize göre şeytanın vesvesesinden uzaksınız. Halinizden memnn olarak yaşıyor ve her kötülüğe karşı direniyorsunuz. O halde sabırlı olun ve Tanrı'ya şükredin ki bağışı size vermiş. Çünkü bu dünya gelip geçicidir. Ama öteki dünya ebedidir ve ben size yol göstermek üzere geldim.

İnsanlar öbek öbek ona bağlanıp, yoluna baş koydular. Hasenî de işinin daha çok büyümesi için her gün cin, peri, kıyamet günü, cennet, cehennem, kaza ve kader, kabir eziyeti ve bu gibi konularda uzun uzadıya nutuklar veriyordu; onun nutuklarını iri harflerle mukavva üzerine yazıyorlar ve halka dağıtıyorlardı. Çok geçmeden altın saçan şehrin tüm ahalisi ona inandı. Önceleri birkaç kez ayaklanıp altın yıkama işine yanaşmayarak tedavi olmak istediklerinden kambur Hasenî onların hepsini bu yolla ikna etti. Böylelikle o beldenin zengin ve ensesi kalınlarının gelirleri daha da arttı. Hasenî'nin ünü doğu ve batıya yayıldı. Kısa zamanda da körler padişahının yakınlarından oldu.

Bu arada tüm halkın altın toplamak zorunda olduğuna karar verdi. Herkes evden nehir kıyısına kadar beline bir zincir bağlamıştı. Sabah şafak sökmeden çan çalıyor ve grup grup altın yıkamaya gidiyorlardı. Güneş batınca işlerini bırakıyorlar ve kör körüne zincirin ucunu tutarak evlerine dönüyorlardı. Tek eğlenceleri içki içmek ve esrar çekmek olmuştu. Hiç kimse toprağı ekip biçmeyi bilmediğinden, altın karşılığında tahıl, esrar ve içkilerini komşu ülkelerden satın alıyorlardı. Bu nedenle toprak verimsiz düşmüş, halkı pislik, hastalık ve mutsuzluk sarmıştı.

Altın toprağın tesiri ile Hasenî'nin gözleri önce yara bere, sonra

da kör oldu ama, altın toplama hırsından dolayı yorulmak nedir bilmiyordu. Günden güne mevkii daha da kuvvetleniyor, körler ülkesindeki malı, mülkü, zenginliği gittikçe çoğalıyordu. Hatta tüm evlerin duvarlarına Hasenî'nin resimleri asılmıştı. Sonunda Hasenî, gözüne çok güzel bir çift yapma göz taktırmak zorunda kaldı. Ama buna karşılık altın tahtta uyuyordu. Kamburunun üstünü altın bir yaprakla kaplatmıştı. Altın damacanalardan şarap içiyor, altından esrar ağızlığıyla esrar çekiyordu. Altın ibriklerle yıkanıp temizleniyordu, her gece ona bir eş getiriyorlar, o da çektiği bütün bu zorluk ve düşkünlükten sonra dileğine kavuştuğu için Tanrı'ya şükrediyordu.

Babası, kardeşleri, eski yaşantısı, hatta babasının ricası bile tümüyle hatırından çıktı. Gösteriş içinde, içki ve eğlenceyle dolu bir hayat yaşamaya başladı.

* * *

Hasenî burada yaşayadursun, bakalım kel kardeşi Hüseynî'nin başına neler geldi? Hüseynî de düşe kalka doğu caddesinden yola koyuldu. Gide gide bir koruya vardı. Yorgunluk ve bitkinlikten bir ağacın altına uzandı ve uyuyakaldı. Sabahleyin sesler ve cıvıltılar arasında, ağaca konmuş üç karganın birbirleriyle konuştuklarını işitti. Onlardan biri:

— Kardeşim, uyuyor musun? dedi.

İkinci karga: — Hayır, uyanığım.

Üçüncü karga:— Kardeşim, yeni bir haber var mı?

Birinci karga:— Oooh! Bizim bildiklerimizi insanlar da bilselerdi! Mehtap ülkesinin şahı ölmüş! Tahtına oturacak halef olmadığından yarın doğan uçuracaklar. Bu doğan kimin başına konarsa, o, şah olacakmış.

İkinci karga:— Sence kim şah olacak?

Birinci karga:— Bu ağacın altında uyuyan adam şah olacak. Ama başına koyun işkembesi koyup, şehre gitmesi koşuluyla. O zaman doğan gelip başına konar. Önce yabancı olduğunu görünce kabul etmezler ve bir odaya hapsederler onu. Pencereyi açması gerekiyor. O zaman doğan, tekrar pencereden girerek başına konar.

Üçüncü karga:— Pöh! sağırlar ülkesinin şahı mı?

İkinci karga:— Onların sağırlığının çaresine, biliyor musun?

Üçüncü karga:— Hayat suyu. Ama hayat suyunu insanlara verirlerse, gözleri kulakları açılır ve bundan böyle patronlarına bo-

yun eğmezler. Şu gördüklerini bu ağaca astılar. Sözümona halkın kulaklarını tedavi etmek istiyorlardı, dedi ve gak gak diye ötüşerek uçtular.

Hüseynî gözünü açınca iki adamın ağaca asılı olduğunu gördü. Korkusundan yerinden sıçradı ve kaçmaya başladı. Yolu üzerinde sürüden geri kalmış bir oğlağı yakaladı. Başını kesip, işkembesini çıkararak başına koydu ve yoluna devam etti. Dar vakit büyük bir şehre ulaştı. Orada acayip bir gürültüdür gördü. İçin için sevindi. Gidip şehrin kenarında bir harabeye oturdu. Bir de baktı ki, göğe yükselen bir avcı doğan süzülüyor. Doğan süzüle süzüle onun başına kondu ve pençesiyle başını tuttu.

İnsanlar ona doğru hücum ederek hurra çektiler ve eller üzerinde havaya kaldırdılar. Ancak yabancı olduğunu anlar anlamaz onu bir odaya kapadılar ve kapısını kilitlediler. Hüseynî gidip pencereyi açtı. Doğan tekrar havalandı ve pencereden girerek onun başına kondu. İnsanlar bu kez de başına üşüşüp, onu altından yapılmış dört atlı bir arabaya oturttular. Törenle görkemli bir saraya götürdüler onu. Çok yüksek bir hamamda başını, vücudunu yıkadılar. Kıymetli giysi ve cübbeler giydirdiler. Sonra mücevherle işlenmiş bir tahta oturttular. Başına da taç koydular.

Hüseynî'nin zevkten içi içine sığmıyordu. Şaşkın şaşkın çevresine bakınırken, gösterişli ve parlak elbiseli bir kör gelerek yeri öptü ve "Efendimiz, Allah uzun ömürler versin. Tüm burda bulunanlar adına sizi tebrik ederim" dedi.

Hüseynî göğsünü temizleyip, derin bir nefes aldıktan sonra emredici bir sesle "Sen kimsin?" dedi.

— Allah uzun ömürler versin. Bu ülkenin tüm insanları sağır ve dilsizdir. Ben altın saçan ülkenin tacirlerinden bir yabancıyım. Kutlama törenini huzurunuzda yerine getirmek için görevlendirildim.

— Burası neresi?

— Buraya mehtap ülkesi derler.

— Git, benim ağzımdan halka söyle. Her zaman onları düşündüğümüze ve gölgemiz altında huzur içinde yaşayacaklarına dair onlara güvence ver.

—Başüstüne.

Hüseynî sözünü keserek: — Söyle işlerinin başına gitsinler. Gevezelik de yasak. Duydun mu? Akşam yemeğimizi hazırlasınlar.

Kör tacir sofracıbaşına işaret etti. Herkes eğilerek kapıdan çık-

tı. Sofracıbaşı da öne çıkıp eğildikten sonra geri geri dışarı çıktı. Hüseynî kalkıp esnedi. Gülümseyerek kendi kendine "Bu aptallara amma da oyun oynadım. Ne yaptığımı bilmiyorlar. Onlara unutamayacakları bir ders vereyim de görsünler" dedi. Sonra bir boydan bir boya sofra döşenmiş, rengârenk yiyeceklerle donatılmış büyük bir odaya girdi. Keyfinden sofranın etrafında dans etti ve yemeklerden üst üste hemen birkaç tane atıştırdı. Bir hindiyi alıp dişledi. Birkaç kadeh ayran ve meyve suyunu başına dikti. Sonra yatağına gitti.

Hüseynî ertesi sabah öğleye doğru uyandı ve emir verdi. Tüm vezirler, emirler, saray soytarıları, eşraf, ayan, elçiler, tüccar birbiri peşisıra dizildiler. Grup grup geliyorlar, eğiliyorlar, duvarın kenarında sıraya diziliyorlar, el, göz ve ağız hareketleriyle kulluk ve bağlılıklarını gösteriyorlardı. Padişahın onayına sunmak istedikleri önemli bir konu veya ivedi bir ferman olduğunda yanlarındaki küçük not defterlerine yazıyorlar ve Hüseynî'ye veriyorlardı. Ne var ki Hüseynî okuma yazma bilmediği için, cevabı sözlü olarak ona vermek ve sonra konuyu görüşmek için altın saçan ülkenin kör tacirlerinden iki kişiyi sağ kol ve sol kol veziri seçti.

Hüseynî'ye o kadar dalkavukluk ettiler ki, dalkavuklar, şairler, soytarılar, onun etrafını sardı. Hüseynî'yi o denli Tanrı'nın gölgesi ve yeryüzünün Tanrı'sı gibi gösterdiler ki, Hüseynî de buna aldandı. Göbeği katmer katmer şişti. Kendini bir şey zannedip, gurur ve kibre kapıldı. Hiç kimse ona gözünün üstünde kaşın var diyemiyordu. Sonra da vurdu kırdı çoğaldı.Tutuklamalar arttı. Polisler, bekçiler, muhafızlar halkın gözünü öylesine yıldırdı ki, bu durum herkesin canına yetti. Tüm mehtap ülkesi halkı ziraate, haşhaş ekmeye ve damıtık içki içmeye zorlandı. Böylelikle altın saçan ülkeden altın alacaklar, karşılığında içki ve esrar satacaklardı, sonra da Hüseynî ve etrafındakilerin parası kat kat artacaktı. Sözün kısası halk fakirlik ve mutsuzluk içinde yaşıyordu. Körlük hastalığı yavaş yavaş mehtap ülkesine sirayet etti. Sağırlık da mehtap ülkesinden altın saçan ülkeye sıçradı. Hüseynî'nin de kulağı ağır işitmeye başladı ve sonra da sağır oldu. Ama yanında bulunan birkaç saray soytarısı, dalkavuk ve kör tüccarla zevk ve safa içinde yaşadı. Babası ve kardeşleri tümüyle hatırından çıktı ve babasının ricasını da unuttu.

* * *

Hüseynî'yi burada bırakalım. Bakalım Ahmetçik'in başına ne geldi? Efendime söyleyeyim: Ahmetçik kolları bağlı, baygın bir şekilde mağaraya düşmüştü. Sabaha doğru mağaranın ağzındaki kayanın arasından zayıf bir ışık girince, birden birinin kollarını tutup onu sarstığını farketti. Gözlerini açınca, bıyıkları kulağını geçmiş, iri yarı bir dervişin başında durduğunu gördü. Derviş: "Senin burada ne işin var?" diye sordu. Ahmetçik başından geçenleri, babasının ekmek parası kazanmak için onları nasıl gönderdiğini, kardeşlerinin bu belayı başına nasıl getirdiklerini bir bir anlattı. Derviş kollarını açıp ona yiyecek bir şeyler getirdi. Ahmetçik yemeğini yedikten sonra dervişe: "Şimdi kardeşlerimin yanına gidip onlara yardımcı olmak istiyorum" dedi. Derviş: "Şimdi zamanı değil. Boşu boşuna kendini ele verip yakalanırsın. Eğer doğru söylüyorsan kadife çiçeği ülkesine git. Tüm mutsuzları kurtarmak için hayat suyunu bul" diye cevap verdi.

— Yolu nerede?

— Sana tarif edeyim. Hayat suyu Kaf Dağı'nın arkasındadır.

Mağaranın köşesinden bir kaval alıp ona verdi ve "Bu benim hatıram olsun sana" dedi.

Ahmetçik kavalı alıp, koynuna koydu ve birlikte mağaradan çıktılar. Derviş onu üç yol ağzına götürdü. Çok taşlık ve inişli çıkışlı olan üçüncü yolu ona gösterdi. Ahmetçik vedalaşarak yola koyuldu. Az gitti, uz gitti. Yolda yürürken kavalını çalıyordu, kuşlar ve diğer hayvanlar etrafına toplanıyorlardı. Öğleye doğru yaşlı bir çınar ağacına ulaştı. Kendi kendine, "Şurada biraz kestirip, sonra bir yola devam edeyim" dedi. Hemen uykuya daldı. Bir süre sonra bir hışırtı sesine uyandı. Başının üzerine bakınca, kocaman bir ejderhanın ağaca tırmandığını gördü. Ağaçta bir kuş yuvası vardı.

Ejderha yaklaşırken yavru kuşlar bağrışmaya başladılar. Ejderhanın onları yemek istediğini görünce, Ahmetçik kalkıp yerden bir taş aldı ve ejderhaya fırlattı. Taş ejderhanın başına çarpınca, kocaman ejderha yere düşüp oracıkta öldü.

Ejderha her yıl, zümrüdüanka yavrulayıp da yavruların uçma zamanı gelince, yuvaya gelir ve hepsini yerdi. Bu yıl da zamanında gelmişti. Ancak Ahmetçik, işini yapmasına meydan vermemişti.

Ejderhayı öldürür öldürmez, gidip tekrar uzandı ve uykuya daldı. Sonra zümrüdanka dağın yükseklerinden havalanıp, yavrularına yiyecek bir şeyler getirdi. Ağacın altında bir adamın uyudu-

ğunu görünce tekrar dağa doğru uçtu. Kanadının üstüne kocaman bir kaya parçası alarak, adamın başına atmaya geldi. "Bu her yıl gelip yavrularımı kaçıran kimse olmalı. Kuşkusuz bu yıl da bu iş için gelmiş. Şimdi ben gösteririm ona" diye düşündü.

Zümrüdüanka yuvasına yaklaşınca, taş Ahmetçik'in başına gelecek şekilde nişan aldı. Yavrular annelerinin niyetinin ne olduğunu hemen anlayınca, bağırıp çağırmaya ve kanat çırpmaya başladılar. "Anneciğim! Atma! Bu adamcağız olmasaydı, ejderha bizi çoktan yemişti!" diye bağırdılar. Zümrüdüanka bunun üzerine taşı uzaklara attı.

Dönünce önce çocuklarına yiyecek verdi. Sonra kanatlarını şemsiye gibi açarak, rahat rahat uyusun diye Ahmetçik'in üzerine gölge bıraktı. Öğleden sonra Ahmetçik uyandığında, zümrüdüanka ona "Delikanlı, dile benden ne dilersen. Şimdi söyle bana, nereye gidiyorsun?" dedi.

— Kadife çiçeği ülkesine gitmek istiyorum.

— Çok uzak. Neden oraya gidiyorsun?

— Kardeşlerimi kurtarabilmek için hayat suyunu bulmaya.

— Ha? Bu iş çok güç. Önce benden bir tüy kopar ve daima yanında tut. Günün birinde yardımıma ihtiyacın olursa, bir bahaneyle dama çıkıp tüyümü yak. Ben hemen gelir, seni kurtarırım. Şimdi gel, kanatlarımın üstüne otur.

Zümrüdüanka yere kondu. Ahmetçik onun kanadından bir tüy koparak cebine koydu. Sonra zümrüdüankanın kanatları üzerine çıkarak oturdu. Zümrüdüanka havalandı.

Zümrüdüanka Ahmetçik'i yere indirdiğinde güneş Kaf Dağı ardında kayboluyordu. Ormanda, önünde, görkemli kapılarıyla büyük bir şehir görünüyordu. Zümrüdüanka onunla vedalaştıktan sonra uçtu gitti.

Her taraf göz alabildiğince bağlık, bahçelik, yemyeşil ve bayındırdı. Ekip biçmekle uğraşan neşeli ve canlı insanlar görünüyordu. Ya saz çalıyorlar ya da eğleniyorlardı. O beldenin hayvanları insanlardan korkmuyorlardı. Ceylan sakin sakin otluyor, tavşan insanların elinden yem yiyor, kuşlar ağaçların dallarında cıvıl cıvıl şarkı söylüyorlardı. Meyve ağaçları her taraftan birbirlerine baş uzatmışlardı.

Ahmetçik o sulu meyvelerden birkaç tane koparıp yedi. Sonra yerden kaynayan bir pınarın başına gidip, yüzüne bir avuç su serpti. Gözü öylesine aydınlandı ki, bir fersah ötedeki rüzgârı görebiliyordu. Bir avuç da su içince, kulakları öyle duyarlı oldu ki

sivrisineklerin aksırığını bile duyuyordu. O dopdolu yaşamın verdiği sarhoşlukla kavalını çıkarıp çalmaya başladı. Dağın eteklerinde yayılan bir koyun sürüsü ile, aya sanki, sen çıkma ben doğdum dercesine güneş kadar güzel bir çoban kızın etrafına toplandığını gördü.

Kız, sırma saçları ve inci dişleriyle koyunların ardından geldi. Ahmetçik bir bakışta bir değil, bin canla çoban kıza âşık oldu. Ona "Burası neresi?" diye sordu. Kız "Burası kadife çiçeği ülkesi " diye cevap verdi.

— Ben hayat suyu için geldim. Kaynağı nerede?

Kız gülerek cevap verdi:

— Tüm sular hayat suyudur. Bu suyun belirli bir pınarı yok.

Ahmetçik düşünceye dalarak:

— Hissediyorum. Sanki değiştim. Buradaki her şey rüya âleminde gibi. Gözümle gördüğüm şeylere hiçbir zaman inanamazdım, dedi.

Kız: — Sen nereden geldin? diye sordu.

Ahmetçik, macerasını başından sonuna dek anlattı ve babasıyla kardeşleri için hayat suyu götürmeye geldiğini söyledi. Kız onun haline acıyarak:

— Burada hayat suyunun belirli bir pınarı yok. Her yerde var hayat suyu. Yalnız sağırlar ve körler ülkesi insanları suya bu adı taktılar. Ama kardeşlerinde özgürlük duygusu yoksa boşuna vaktini telef etme. Çünkü hayat suyu onların işine yaramaz, dedi.

Ahmetçik: — Belki de yanıldım. Sizin sözlerinizden fazla bir şey anlamıyorum. Buradaki her şey rüyadaki gibi... Yorgun argın olduğum için şehire gitmeliyim.

Kız: — Sen iyi kalpli bir delikanlısın. Eğer istersen evimiz kendi evin gibidir.

Ahmetçik'i yanına alarak evine götürdü ve annesine onun dileğini söyledi. Kızın annesi " Hoşgeldin. Buyrun konuğumuz olun ve yorgunluğunuzu çıkarın" dedi.

Ahmetçik'in çoban kıza aşkı günden güne çoğalıyordu. Bir kaç gün şehirde gezdi, dolaştı. Sonra işsizlikten canı sıkılınca, gelip kızın annesine "Bir iş bulmak istiyorum" dedi.

— Ne iş yaparsın?

— Hiçbir şey! İki tane kolum var. Dediğiniz her işi yaparım.

— Hayır, canının istediği, üstesinden gelebileceğin işi.

Ahmetçik bir süre düşündükten sonra: " Babamın şehrinde attar çırağıydım. İlaçları tanırım" dedi.

Kızın annesi: "Yolumuzun üstündeki attar bir çırak arıyordu. İstersen git yanına çalış" diye cevap verdi.

Ahmetçik: "Tabii, bundan iyisi can sağlığı."

Kızın annesi: — Sen tembel bir delikanlı olmadığına ve çalışmayı sevdiğine göre, istersen bundan böyle gel, burada bizimle kal, dedi.

Ahmetçik gündüzleri gidip attarın yanında çalışıyor, akşamları da çoban kızın evine dönüyordu. Yavaş yavaş okuma yazma öğrendi. Attarın müşterilerinin işlerini yapıyordu. İşi de daha iyi oldu. Hatta çilingirlik ve marangozluk da öğrendi. Çünkü babası ona bir meslek öğrenmesini öğütlemişti. Sonra büyük bir düğün yaparak çoban kızla evlendi. Karısı ve yeni tanıştığı arkadaşlarıyla özgür ve mutlu bir yaşam sürdürüyordu. Ama tek üzüntüsü, babasının ve kardeşlerinin başına ne geldiğini bilmemesiydi. Kadife çiçeği ülkesine gelen her yabancıya sorular soruyor, babasından ve kardeşlerinden haber almak istiyordu. Ama şansı hiç yaver gitmiyordu. Nihayet günün birinde altın saçan ülkeden gelen ve kör olan bir attar müşteriyle dostluk kurup ağzını aradı. Kör ona:

— Küfür söyleme. Dilini tut. Senin sorduğun Kambur Hasenî değil, bizim peygamberimizdir. Önceki yıl ülkemize gelip mucizeler yarattı. Yani hepimiz yolumuzu sapıtmıştık. Körlük derdinden azap çekiyordum. Bizi kurtardı. Hepimizi teselli etti. Cenneti vadetti ve bizleri bu utançtan kurtardı. Tüm halk can gönülden çalışarak onun için altın yıkıyorlar. Bize vaaz veriyor, bize yol gösteriyor. Şimdi gözümü tedavi ettirip buranın hayat suyundan almak için gelmedim. Çünkü yanımda bu sudan yeterince getirdim. Sadece bir çift yapma göz için geldim, dedikten sonra beline asılı küçük tulumu gösterdi.

Ahmetçik işin iç yüzünü görerek dervişin sözünün doğru olduğunu anladı. Artık sesini çıkarmadı. Başka kimselerden de durumu araştırınca, Kel Hüseynî'nin de mehtap ülkesinde o ülkenin insanlarını öldürmek, mallarını yağmalamakla meşgul olduğunu, altın ve dünya malı hırsının bu zavallıları kör ve esir ettiğini anladı. Kardeşlerinin haline acıdı ve kendi kendine "Gidip onları kurtarmalıyım" dedi. Ustası dükkâna gelince, ona:

— Usta, bir yıldan fazladır yanınızda çalışıyorum. Bu ülkeye geldiğim zamandan itibaren yaşamın ve özgürlüğün ne demek olduğunu anladım. Okuma yazma bilmiyordum, okur yazar oldum. Mesleksizdim, birkaç meslek birden öğrendim. Kör ve sağırdım.

Gözüm kulağım burada açıldı. Özgür havada teneffüs etme zevkini, eğlenceyle çalışmayı burada tanıdım. Ama söz verdim, yani babam bana rica etmişti. Sözümde durmam gerek. Şimdi sizden izin istiyorum, dedi.

Usta: "Ne yazık ki yanımdan gidiyorsun. Ama sen akıllı ve becerikli bir delikanlı olduğun için benden bir şey dile" dedi.

Ahmetçik: "Körlük ve sağırlığın ilacını istiyorum" diye cevap verdi.

Ustası: "Bu bir şey değil. Bilmiyor musun, buranın suyuna altın saçan ve mehtap ülkelerinde hayat suyu diyorlar. Bu da onların körlük ve sağırlıklarının ilacıdır. Bu sudan bir matara dolusu yanında götürürsen onların hepsini kurtarırsın. Ama yapmak istediğin iş oldukça tehlikeli. Çünkü körler ve sağırlar kadife çiçeği ülkesinin düşmanıdırlar ve halkımızın canına kastetmişlerdir. Sebebi de, biz altın ve gümüşe tapmıyoruz ve özgürce yaşıyoruz. Ama onlar, körlük ve sağırlıklarından dolayı kendi kendilerinin efendisi olamıyorlar" dedi.

Ahmetçik: — Bunlara aklım ermez, gidip onları kurtarmalıyım, diye cevap verdi.

— Sen akıllı bir gençsin. Belki yapabilirsin. Her neyse, sana engel olmayacağım.

Ustası yüzünü öptü ve o da ustasıyla vedalaştı. Gidip karısı ve çocuklarını öptükten sonra altın saçan ülkeye doğru yola koyuldu.

Az gitti, uz gitti. Nihayet altın saçan ülkenin sınırına geldi. Zırhlı, miğferli, altından ok ve yayları olan birkaç kör bekçinin bir arada oturmuş, esrar çektiklerini gördü. Uzaktan bağırdılar:

— Hay yabancı! Sen kimsin? Ne için geldin?

Ahmetçik: "Ben Tanrı'nın bir kulu ve altın taciriyim. Yeni dine iman etmek için geldim" diye cevap verdi.

Bekçilerden biri "Aferin sana, temiz süt emmişsin, hoş geldin, safalar getirdin" dedi.

Ahmetçik ilk şehre ulaştığında tüm halkın kör, kirli, hasta ve fakir olduğunu, bunların, toprağı çıkarılmaktan çukurlaşmış nehrin kıyısında oturduklarını, daha çok hayvan inlerine benzeyen evlerine altın zincirlerle, bağlanmış olduklarını, nasırlaşmış elleri ve çamurlu kollarıyla sabahtan akşama kadar devamlı nöbet tutan muhafızların kamçıları altında altın yıkadıklarını gördü. Toprak kuraklaşmış, hayvanlar oradan kaçmış ve ağaçlar kurumuştu. Tek eğlenceleri esrar çekmek ve içki içmekti. Bu insanların haline acıdı. Kavalını çıkararak, kadife çiçeği ülkesinde öğrendiği bir şarkıyı

çalmaya başladı. Büyük bir kalabalık etrafında toplandı. Ona içi altınla dolu keseler getirerek toprağa kapandılar ve secde ettiler. Ahmetçik onlara "Sizin altınlarınıza ihtiyacım yok. Bırakın da sizi körlük derdinden kurtarayım. Ben kadife çiçeği ülkesinden geldim. Yanımda da hayat suyu var" dedi.

Aralarında bir gürültüdür koptu. Daha sonra onlardan bir grup hazırlandı. Ahmetçik de matarasını çıkararak hayat suyunu gözlerine sürdü. Hepsi görmeye başladılar. Gözleri açılır açılmaz yaşamlarındaki felaketin görüntüsünden dehşete kapıldılar ve kendi zenginlerine karşı cephe almaya başladılar. Zincirlerini kırdılar. Söylentiler ağızdan ağıza yayıldı. İri harflerle yayımlanan Hasenî'nin nutuklarını yaktılar. Haber başkente ulaşınca Hasenî ve şahın paçaları tutuştu. Hasenî kuyudaki cücenin sözlerini hatırladı. Ona "hayat suyundan uzak dur" demişti. Hemen, tüm gözü görenlerin ve özellikle kadife çiçeği ülkesinden, halkı din ve dünya yolundan saptırmak için gelen kâfirin yakalanıp, üzerlerine mum dikilmek suretiyle başkalarına ibret olsun diye şehir etrafında dolaştırılmaları emri verildi.

Çarşı pazarda, Ahmetçik'i yakalayıp polise teslim eden her helal süt emmişe beş altın ödül verileceği hakkında tellal dolaştırıldı.

Tesadüfen Ahmetçik'i yakalayan kimse, mehtap ülkesinden köleci sağır bir tüccardı. Ahmetçik'in sağlam bir genç olduğunu görünce onun gençliğine acıdı. Sonra da tamahı galip geldi. Çünkü onun için beş altından daha fazla para verecek müşteri bulunabileceğini düşündü. Böylece sesini çıkartmadı ve ertesi gün Ahmetçik'i satmak için köleler, cariyeler, zenci köle ve uşaklarla birlikte köle pazarına götürdü.

Tesadüfen mehtap ülkesi halkından, başka bir sağır tacir Ahmetçik'i beğenerek onu yirmi altına satın aldı ve ertesi gün kafileyle birlikte mehtap ülkesine doğru yola koyuldu.

Yolda Ahmetçik deve yüklerinin rakı, esrar ve altın zincirlerle dolu olduğunu gördü. Bunlar mehtap ülkesinden altın saçan ülkeye gidiyor, o taraftan da altın toprağı mehtap ülkesine götürülüyordu. Nihayet mehtap ülkesine geldiler. Ahmetçik vardıkları ilk şehirde oranın ahalisinin de mutsuz ve fakir olduğunu, sessiz ve kör bir şehir olduğunu gördü. Tüm halk sağır ve dilsizdi. Bundan azap çekiyorlardı. Bir avuç sağır, kör ve budala zengin onların el emeğini yiyordu. Her yer haşhaş tarlasıydı. İçki fabrikalarının bacalarından gece gündüz demeden duman yükseliyordu. Orada ne kitap, ne gazete, ne müzik, ne de özgürlük vardı. Kuşlar bu ülke-

den kaçmışlardı. Bir avuç sağır ve dilsiz birbirlerine dolaşıyor, cellatlarının kamçı ve çizmeleri altında can çekişiyordu. Ahmetçik'in canı sıkıldı. Kavalını çıkararak hüzün verici bir parça çaldı. Herkesin hayretle kendine baktığını, ancak sadece zayıf ve öldü ölecek bir devenin, kavaldan çıkan müziğe kulak verdiğini gördü.

Ahmetçik bu insanlara acıdı. Hayat suyunu birkaç kişiye içirdi. Suyu içenlerin kulakları duyar oldu ve dilleri çözüldü. Ne durumda olduklarını gördüler. Altın yüklerini nehre döktüler ve o gece birkaç içki fabrikasını ateşe verdiler, esrar tarlalarını çiğnediler.

Haber başkente gidince Kel Hüseynî öfkelendi ve Ahmetçik'in yakalanmasını emretti. Ne kadar muhafız ve bekçi varsa şehre döküldü. Çok geçmeden Ahmetçik'i yakalayıp zincire vurdular. Başkalarına ibret olsun diye vücuduna mum dikilip sokak sokak dolaştırılmasına karar verildi.

Ahmetçik bir köşede üzgün üzgün oturmuş, kendi haline şaşırıyordu. Ansızın kapı açıldı ve elinde yağ kandiliyle iki hizmetçi ona yemek getirdi. Ahmetçik zümrüdüanka tüyünün yanında olduğunu hatırladı. Hizmetçiye, "Amcacığım, biliyorum, bu gece beni öldürecekler. Hiç olmazsa izin ver, dama çıkıp namaz kılayım ve tövbe edeyim" dedi. Zindancı sağır olduğu için anlamadı. Ahmetçik en sonunda derdini ona anlatabildi. Zindancı öne düştü ve onu dama çıkarttı. Ahmetçik de zümrüdüankanın tüyünü çıkarıp kandile tutarak yaktı. Birdenbire gök gürleyip yer titredi. Bulutlar ve dumanlar arasından büyük bir kuş çıkageldi. Ahmetçik'i kanatları üzerine alarak Kaf Dağı'na doğru uçtu.

Mehtap ülkesinin halkı şaşkın şaşkın bakakaldı. Ulak hemen yola koyulup, haberi başkente ulaştırdı. Hüseynî bu haberi duyunca çok öfkelendi. Bütün bu karışıklıkların kadife çiçeği ülkesinin başı altından çıktığını anladı. Bu ülke, altın alışverişini yürürlükten kaldırmasının yanında, komşularının da işini bozuyor ve hepsinden kötüsü, halklarının gözünü kulağını açmak istiyordu. Üç karganın sözü aklına geldi. Hükümdarlık yapmak isterse hayat suyundan uzak durması gerektiğini söylemişlerdi. Oysa şimdi kadife çiçeği ülkesinden kendi halkına hayat suyunu hediye olarak getiriyorlardı. Bu nedenle kadife çiçeği ülkesine karşı, altın saçan ülkeyle gizlice anlaştı. Altından mızrak, gürz, hançer, kılıç, ok ve yay yapmaya başladılar. Ordularını hazırladılar.

Kambur Hasenî de altın saçan ülkede, kadife çiçeği ülkesi

aleyhinde nutuklar çekiyor ve halkı savaşa davet ediyordu. Nihayet savaş ilan etti. Kel Hüseynî de aynı gün öfke içinde al elbise giydi ve şu sözleri içeren bir savaş fermanı çıkardı: "Biz her zaman halkın barış ve selametini istiyorduk. Ama kadife çiçeği ülkesi iç işlerimize karışıp, halkımızı kışkırtıyor. Mesela geçen yıl sınırlarından, ülkemize bir hayat suyu taşı attılar. Daha önceki yıl Kaf Dağı'ndan bir parça bulut yükseldi ve hayat suyu yağdırdı. Bazılarının gözü ve kulağı açıldı. Dil uzattılar, ama karşılığını aldılar. Bu yıl da Ahmetçik'i bize gönderdiler. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Kadife çiçeği ülkesi daima para düşmanı olmuştur. Görünüşte bizimle can dostu. Ama el altından halkın gözünü kulağını açıp, dünyanın düzenini bozmak istiyor. Eski dost ve komşumuz olan altın saçan ülke ile birlikte kışkırtma ve isyanları kırıp, altın düşmanlarını yok etmeliyiz. Cennet ve ebedi hayat yolunu halka, zevku safa içinde yaşamayı bize açan körlük ve sağırlık yaşasın! Altın düşmanlarını ortadan kaldırmak boynumuzun borcudur". Hüseynî başparmağıyla bu fermanın altını mühürlemişti.

Hüseynî'nin bu fermanı ve savaş ilanı üzerine mehtap ülkesi ve altın saçan ülke, kadife çiçeği ülkesine gece baskını yaptılar. Kör ve sağır ordusu her tarafı yağmalamaya başladı.

Ama bu iki ülke, askerlerinin hayat suyunu içmemeleri, yüzlerine sürmemeleri, göz ve kulaklarının açılmaması için bir tedbir düşündüler. Asker çıkardıkları her şehirde hemen su depoları yapılmasını, bu depoların altın yıkamada kullanılan pis suyla doldurulmasını, askerlerine bu sudan verilmesini kararlaştırdılar. Bu karara göre her asker yanında bir su tulumu bulunduracak ve bunu ömür şişesi gibi saklayacaktı. Eğer su tulumunu kaybederse, hayat suyu içtiği suçuyla hemen öldürülecekti.

Her şeyden habersiz olan ve daha düne kadar elçilerinin dostluktan dem vurduğu kadife çiçeği ülkesi, şaşırarak alelacele bir ordu hazırladı ve onlara karşı gönderdi. Kör ve sağır ordusu çekirge sürüsü gibi kadife çiçeği şehirlerine döküldüler. İnsan öldürdüler, yağmaladılar, yaktılar, yıktılar, şehirleri yerle bir ettiler. Zorla halka esrar, içki ve altın veriyorlar, esirleri köle olarak kendi şehirlerine götürüyorlardı.

Ahmetçik de ok ve yayını alarak savaşa katıldı. Bir köşede pusuya yattı. Kör ve sağır komutanlar sağırların körler için görmesi, körlerin de sağırlar için işitmesi amacıyla yanyana duruyorlardı. Ahmetçik nişan alıyor, su tulumlarını deliyor, sonra birkaç arkadaşıyla birlikte, burçlarda kör ve sağır muhafızlar olmasına karşın,

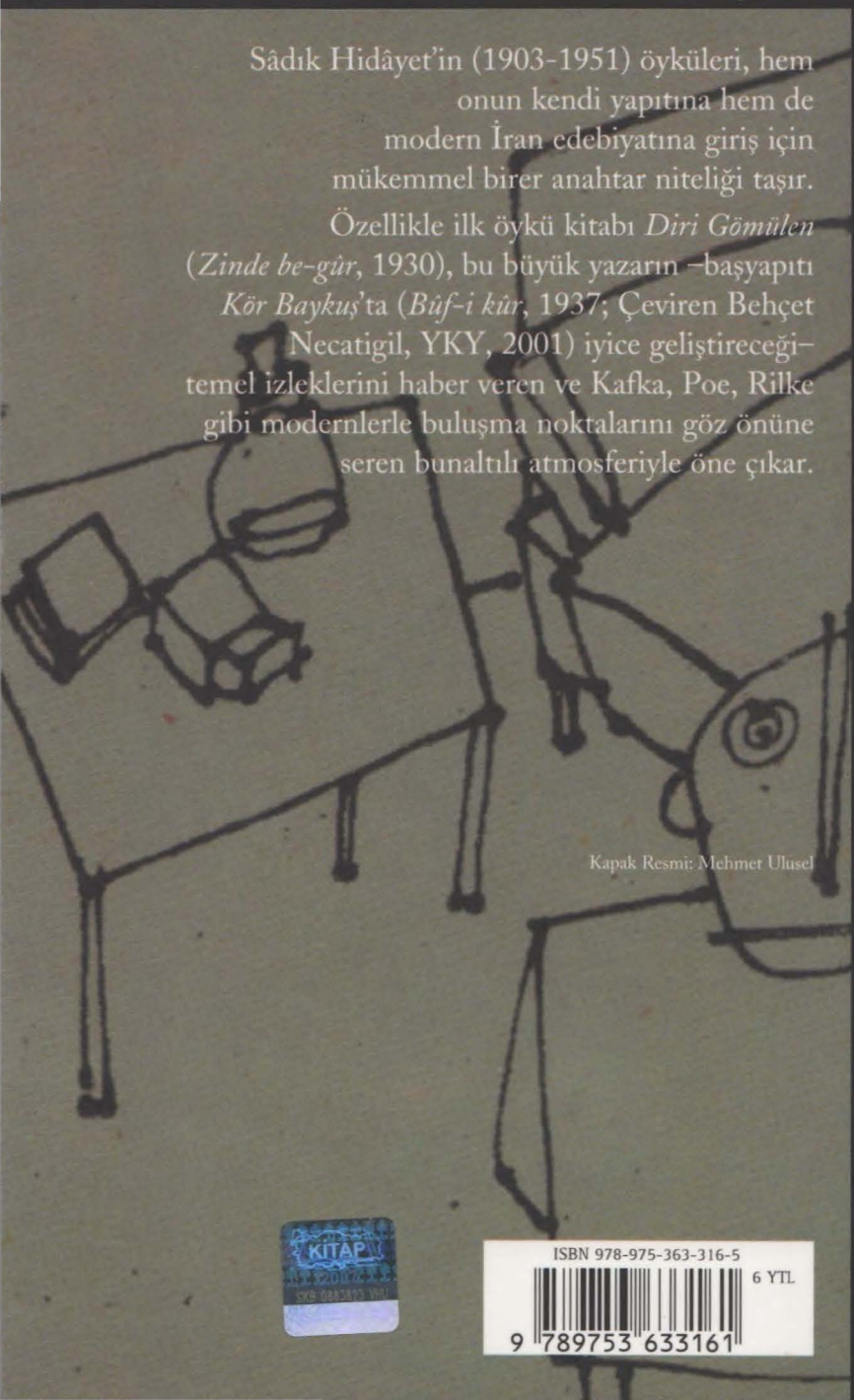
gece vakti bu depoları deliyordu. Her iki ordunun da getirdiği tüm sular akıp gitti.

Savaş uzun sürdü. Her taraf kan seli ve ceset yığını içindeydi. Ancak altın saçan ülkenin ve mehtap ülkesinin silahları, kadife çiçeği ülkesinin çelik silahları karşısında dayanamadığı için orduları da çözüldü ve bozguna uğradı. Özellikle su depoları yıkılıp, sular yere akınca, orduları kadife çiçeği ülkesinin suyundan içmek zorunda kaldı. Böylelikle hepsinin gözü görür, kulağı duyar oldu. Yaşantılarının ne denli kötü olduğunu, şimdiye kadar bir avuç ahmak, kör ve sağırın aleti olduklarını, yaşam ve özgürlükten habersiz olduklarını anladılar. Zincirlerini kırarak, kendi ordu komutanlarını öldürdüler. Kadife çiçeği ülkesi halkıyla el ele verdiler. Sonra kendi şehirlerine döndüler. Kambur Hasenî, Kel Hüseynî ve kendilerine bu utanç verici yaşamı hazırlayan tüm cellatları layık oldukları cezaya çarptırdılar. Altının esiri ve düşkünü olmaktan kurtuldular.

Ahmetçik de bu kez karısı ve çocuğuyla birlikte babasının yanına gitti. Ahmetçik'in hasretine dayanamayıp ağlamaktan kör olan babasının gözlerine hayat suyu sürdü. Babasının gözleri görür oldu. Mutluluk ve sağlık içinde yaşamaya başladılar.

Onlar erdi muradına, biz çıkalım kerevetine.

Sâdık Hidâyet'in (1903-1951) öyküleri, hem onun kendi yapıtına hem de modern İran edebiyatına giriş için mükemmel birer anahtar niteliği taşır. Özellikle ilk öykü kitabı *Diri Gömülen* (*Zinde be-gûr*, 1930), bu büyük yazarın –başyapıtı *Kör Baykuş*'ta (*Bûf-i kûr*, 1937; Çeviren Behçet Necatigil, YKY, 2001) iyice geliştireceği– temel izleklerini haber veren ve Kafka, Poe, Rilke gibi modernlerle buluşma noktalarını göz önüne seren bunaltılı atmosferiyle öne çıkar.

Kapak Resmi: Mehmet Ulusel

ISBN 978-975-363-316-5

6 YTL

9 789753 633161